

העיז האיש ושאל את מרן: "ואם אדם
ילמד ש"ס ופוסקים, האם גם זה הבל
הבלים?" וגם הפעם השיב ראש הישיבה.
אבל תשובתו היתה שונה לחלוטין...

לקראת שבת מלכתא

פנינים לפרשת ויחי תשפ"ד | גליון מס' 411 | תקציר שבועי של 'הדף היומי בהלכה' | לקבלת הגליון למייל: dirshu@dirshu.co.il

'אתם צריכים לדעת, שהסטרא אחרא מנסה להפריע לכם להתקדם. הוא רואה ילדים טהורים, בחורים צדיקים שמקבלים חינוך טהור ואיכותי, ורוצים להצליח, ולכן הוא מכניס את כל הכוחות כדי למנוע זאת מכם, אבל אתם אל תתייאשו!'

פוסק הדור מרן הגאון הגדול רבי משה שטרנבוך שליט"א, בשיחה מיוחדת על כיצד יכול בחר או אברך להשיג הנאה וטעם של מתיקות בלימוד התורה

גייט שְׁכָמוּ לְסֶבֶל (מס' טו)
וענש"י: ויט שְׁכָמוּ לְסֶבֶל עוֹל מוֹרֵה

במסגרת הפרויקט המיוחד של 'מתיקות התורה - גישמאק בלימוד' של ארגון 'אחינו' - זרוע החיזוק של 'דרשו' יצאנו לשחר את פני מרן פוסק הדור הגאון הגדול רבי משה שטרנבוך שליט"א. מרן שליט"א כידוע, הינו שריד לדור הנפילים של עמודי ההוראה בדורות הקודמים, שידעו את כל התורה כולה באותיותיה. משחר ילדותו, זכה ללמוד עם הגאון הקדוש רבי אלחנן ווסרמן זצ"ל הי"ד, ולאחר מכן למד בחברותא עם הגאון רבי אליהו דסלר זצ"ל בימי בחרותו הגיע ללמוד מדי יום שישי במעון קודשו של כ"ק מרן אדמו"ר ה'בית ישראל' מגור ז"ע, טור ושו"ע הלכות שבת - וקירבה יתירה נודעה לו אצלו.

ואחיו כ"ק אדמו"ר ה'לב שמחה' מגור; כ"ק אדמו"ר משאץ-לונדון; כ"ק אדמו"ר ה'דברי יואל' מסאטמאר; כ"ק אדמו"ר ה'אביר יעקב' מסדיגורה; כ"ק אדמו"ר ה'שפע חיים' מצאנז-קלויזינבורג. ועוד זכר צדיקים וקדושים לברכה. כל זה כאמור, ושל מי שזכה ליצוק מים ולהעביר את המסורת מגדולי ישראל הקודם, הן מאלו שבארצות הגולה, והן מצדיקי הדור בארץ ישראל, שנסע אליהם לקבל תורה ולפלפל עמהם בהלכה והוראה, שמשמעתם משקה לבית ישראל.

ריבוי הגוונים והסגנונות שלמד מרן הגר"מ שטרנבוך שליט"א במוחו החרוף, ושילב מכל גדולי ישראל; כמו מרנן ורנן רבותינו: רבי משה שניידר; ה'חזון איש'; הבריסקער-רב; רבי זעליג ראובן בענגיס; הטשעבינער-רב; רבי איסר זלמן מלצר; רבי אהרן קוטלר; רבי יחזקאל אברמסקי; רבי יחזקאל סרנא; רבי אהרן כהן - ראש ישיבת חברון; רבי זיידל סיאמטיצקי - מראשי ישיבת 'תורת אמת' בלונדון וראש מועצת גדולי התורה; רבי מרדכי פרגמנסקי מצרפת כמו כן, כ"ק אדמו"ר רבי אהרן מבעלזא; כ"ק אדמו"ר ה'בית ישראל'

"לא להתייאש!!", הדרך מרן שליט"א כיצד ניתן להשיג את אותה בהירות הנחוצה כל כך כדי להרגיש את מתיקות התורה. "לא להתייאש! חזר ואמר שוב ושוב, "לא להתייאש, ללמוד עוד פעם ועוד פעם, עד שהלימוד נהיה ברור ללומד!"

הקדושות צריכים להיות ערים לכך: "צריכים לבחור מגידי שיעורים עם הסברה טובה ובהירה, שיוכלו ללמד את הבחורים את הגמרא באופן שתהיה להם בהירות וממילא ייהנו מהלימוד".
כמו כן הוסיף מרן פוסק הדור, שכדאי לכל בחור ואברך לנסות ולתחבר גם לחברותא הלומד בדרך זו, בלי לוותר ובלי להתייאש, עד שמשגים את הבהירות, את ה'קלארקייט', ואז ייהנו ויחוו בטעמו המתוק של לימוד התורה.
ומה יעשו מגידי השיעורים כדי שהתלמידים יבינו בבירור? הוספנו לשאול, ומרן פוסק הדור השיב שתפקידו של המגיד שיעור זה להסביר שוב ושוב, מספר פעמים, עד שיראה שכל התלמידים הבינו את דבריו הדק היטב.
שאלנו את מרן שליט"א מה נשתנו הדורות הללו מהדורות הקודמים, שלפני שנות דור היו לומדים תורה מתוך הדחק, לא היה להם לאכול לשובע נפשם ובכל זאת למדו עד כלות הכוחות, ובזמנינו אנו יש שפע גשמי ב"ה, אבל אין את אותה גיעת התורה.
מרן שליט"א השיב בפשטות, הדורות הקודמים היו קרובים יותר להקב"ה...

כבר למעלה משישים שנה שחידושו וספריו נלמדים בעיון בהיכלי התורה ואצל גדולי הפוסקים, ונקבעו בשורת ספרי היסוד בספרות התורנית ובעולם ההלכה.
רוב סדר יומו של מרן, מושקע להכנת שיעוריו, ולתשובות המגיעים אליו מכל רחבי העולם בסוגיות הקשות שעל הפרק. זמן קבלת הקהל הרשמי בבית מרן הוא רק לאחר תפילת שחרית, אז עוברים המזונים במעונו לקבלת עצה והכרעת הלכה.
פקדנו את הבית הגדול שבשכונת הר-נוף בתפילת שחרית של ראש חודש טבת, לאחר תפילה נרגשת יחד עם מרן פוסק הדור, זכינו לשמוע מפיו דברי חיזוק נפלאים שנאמרו לתינוקות של בית רבן. תלמידי תלמוד תורה ובחורים צעירים שבאו להתברך מפיו של גדול הדור.
מרן שליט"א, אמר לצעירים דברי חיזוק נפלאים: "כל ילד ובחור צריך לדעת שהוא יכול להיות תלמיד חכם גדול מאוד, אם רק ירצה להשיג זאת באמת", אמר. "אתם צריכים לדעת, שהסטרא אחרא מנסה להפריע לכם להתקדם. הוא רואה ילדים טהורים, בחורים צדיקים שמקבלים חינוך טהור ואיכותי, ורוצים להצליח, ולכן הוא מכניס את כל הכוחות כדי למנוע זאת מכם.
"אבל אתם אל תתייאשו! אל תיכנעו, צריכים להיאבק בו. אסור להתייאש בשום אופן, לא להתייאש, להמשיך ולהתאמץ עוד ועוד, ובעז"ה תהיה לכם הצלחה גדולה".

הגיע הרגע בו ניגשנו אל פני הקודש

לאחר שצעירי הצאן עברו בסך, התברכו וגם קיבלו דמי חנוכה, הגיע הרגע בו ניגשנו אל פני הקודש, לקבל את ברכת מרן שליט"א ולשמוע מפיו עצה כיצד יוכל בחור או אברך המעוניין ללמוד גמרא מתוך הנאה ומתיקות, אך מתקשה בהשגת הגישמאק".
מרן פוסק הדור שליט"א השיב על אתר, שהדרך העיקרית להשגת הגישמאק בלימוד היא על ידי בהירות, - 'קלארקייט' בלשונו. כלומר שהדברים יהיו חדים וברורים אצל הלומד, שיידע את מה שלמד בצורה ברורה, ולא יישארו נקודות מעורפלות ולא ברורות, מה שמפריע להשגת המתיקות בלימוד.
"לא להתייאש!!", הדרך מרן שליט"א כיצד ניתן להשיג את אותה בהירות הנחוצה כל כך כדי להרגיש את מתיקות התורה. "לא להתייאש! חזר ואמר שוב ושוב, "לא להתייאש, ללמוד עוד פעם ועוד פעם, עד שהלימוד נהיה ברור ללומד!".
בהקשר זה גם אמר מרן פוסק הדור, שגם הצוותים בישיבות

גליון 'לקראת שבת' יו"ל בחסות
'אמונה וחסד' דפוס וכריייה בע"מ 02-6715501

זיכוי הרבים בהפצת גליון זה
לע"נ הרה"ח בנימין ב"ר דוד צבי רוזנטל זצ"ל
נלב"ע ר"ח אב תשע"ו

עכשיו העיז האיש ושאל: ואם האדם ילמד ש"ס ופוסקים, האם גם זה הבל הבלים? וגם הפעם השיב ראש הישיבה. אבל תשובתו היתה שונה לחלוטין, והוא הטיח באיש ההוא באומרו 'תתבייש לך'

מרן הגאון הגדול רבי יצחק זילברשטיין שליט"א על גדולי ישראל, ברכות והתורה הקדושה

מאת: הרב משה מיכאל צורן

וַיְבָרְכֶם בַּיּוֹם הַהוּא (מח כ)

בעולם המזויף שלנו רגילים להעריך דברים 'מזויפים', שאין להם ערך אמיתי, בעוד שעל תורתנו הקדושה נאמר שהיא 'יקרה מפנינים'.

כל הלומדים משננים תמיד את הפוסקים המדברים בשבחה של תורה, אבל במציאות בשטח שוכחים לפעמים באיזה דבר-עורך אנחנו מתעסקים, שכל מילה שלו שווה אינסוף-אינסוף. וכל עיסוק במילה אחת מן התורה, או ב'דיעת צור העולם', הוא דבר 'העומד לעולמי עולמים' ואין לו כל תחליף.

את הסיפור הבא סיפר הגאון רבי חזקיהו-יוסף משקובסקי באחת משיחותיו, בשם הגאון רבי שמואל גריינמן משגיח בישיבת טלזסטון. הסיפור נסוב על מרן הגר"ח שמואלביץ זצ"ל, ראש ישיבת מיר, שבתקופה האחרונה לחייו היה מחוסר-הכרה אבל כל הזמן הוציא מפיו את המלים 'הכל הבל הבלים'.

והנה, עבר שם אדם ששמע את המלים 'וצאות מפיו של ראש הישיבה, והחליט להעיז פניו, וביקש 'לבחון' האם הגר"ח אומר את המלים הללו מתוך הכרה.

הוא ניגש למיטתו של ראש הישיבה, ושאל: ואם יהיה לאדם כמה מיליוני דולרים, האם גם זה יהיה הבל הבלים? והגר"ח השיב, בחוסר הכרה: הבל הבלים, הכל הבל.

והאיש המשיך לשאול: ואם תהיה לאדם מכונית יקרה, האם גם זה הבל הבלים? והגר"ח השיב: הבל הבלים. ואם תהיה לו ווילה יוקרתית? - הכל הבל, השיב מרן.

עכשיו העיז האיש ושאל: ואם האדם ילמד ש"ס ופוסקים, האם גם זה הבל הבלים? וגם הפעם השיב ראש הישיבה. אבל תשובתו היתה שונה לחלוטין, והוא הטיח באיש ההוא באומרו 'תתבייש לך, טיפש אחד' - - -

וכל זה במצב של חוסר-הכרה. הבל הבלים, הכל הבל.

מדוע הסכים הרבי מסדיגורא לברך את החסיד?

עוד סיפר הגר"ח"י בשם מרן הגאון רבי יעקב אדלשטיין זצ"ל שהגיע פעם לביתו של כ"ק האדמו"ר מסדיגורא זצ"ל, ובאמצע פגישתם נכנס לחדר אחד החסידים, שעסק במסחר יהלומים, וביקש מהרבי

שיברך שְׁעָרְכֶם של היהלומים יעלה... היה זה בתקופה שבה החל מסחר היהלומים בארץ לפרוח, ובדיוק בימים ההם היתה תקופה של שפל בענף זה ברחבי העולם. החסיד ביקש אפוא מהרבי שיברך אותו שערכם של היהלומים ישוב וישגשג...

השיב לו הרבי: אינני חושב שיכולני לברך ברכה שכזו

השיב לו הרבי: אינני חושב שיכולני לברך ברכה שכזו. אני יכול לברך אותך שתהיה לך פרנסה טובה, אבל מהיכן אני יודע איזו פרנסה ייעד לך השם יתברך? - - -

החסיד התכונן כבר לצאת מחדרו של האדמו"ר, אבל הנה הרבי קורא לו שוב, ואומר: זה נכון שלא כדאי לברך ברכה שכזו, אבל לאחר מכן חשבתי שכל זה שייך בסוגי הפרנסות האחרים, אבל כשמדובר ביהלומים ובאבנים טובות, כדאי, ואפילו צריך, לברך את מה שביקשתי. ומדוע?

כי הרי על תורתנו הקדושה נאמר 'יקרה היא מפנינים'. והנה, אם הפנינים יש להן ערך גדול, אזי כשאומרים שהתורה היא יותר יקרה מפנינים, לאמירה הזו יש ערך... אבל אם הפנינים אינן שוות הרבה, מה טעם יש לומר שהתורה יקרה מפנינים? - - -

(מתוך הספר 'לקיים')

כשאדם רוצה לבנות, להוסיף חדר לבית שלו. הוא מיד חושב שאולי השכנים יקנאו וינסו למנוע אותו מכך, מה הוא עושה? לא מספר להם כלום, ואז כשהוא מנחית בשטח בבוקר בהיר גדוד של פועלים ומנופים ומשאיות, השכנים כבר לא יודעים מה הוא עומד לבנות להם, וחושבים שאם הוא לא סיפר מראש, כנראה רוצה להכפיל את גודל הדירה ולסגור להם את כל הנוף

הגה"צ רבי גמליאל רבינוביץ שליט"א, על ענייני הפרשה, ועל חשיבות לימוד ההלכה

יעקב א. לוסיגמן

וַיֹּאמְרוּ לוֹ יִשְׁטְמֵנוּ יוֹסֵף וְהָשֵׁב יָשִׁיב לָנוּ אֶת כָּל הָרְעָה אֲשֶׁר גָּמְלָנוּ אֹתוֹ (נטו)

דבר מעניין מאוד אנחנו רואים בפרשתנו, שגם נתן לנו יסוד מאוד מאוד חשוב לחיי היום יום של כל יהודי.

צריך לדעת שכל הבעיות והמתיחות והסכסוכים והמריבות והוויכוחים שיש בין בני משפחה או שכנים או חברי קהילה וכדו', הכל נגרם בגלל שאנחנו לא מבינים מה הצד השני רוצה ולא יודעים מה הוא חושב.

כשאדם רוצה לבנות, להוסיף חדר לבית שלו. הוא מיד חושב שאולי השכנים יקנאו וינסו למנוע אותו מכך, מה הוא עושה? לא מספר להם כלום, ואז כשהוא מנחית בשטח בבוקר בהיר גדוד של פועלים ומנופים ומשאיות, השכנים כבר לא יודעים מה הוא עומד לבנות להם, וחושבים שאם הוא לא סיפר מראש, כנראה שיש לו סיבה טובה, והוא בטח רוצה להכפיל את גודל הדירה ולסגור להם את כל הנוף.

באים השכנים ומיד רצים לבית הדין או חלילה לבית המשפט, ומנסים למנוע את השכן מהתוכנית הזדונית שלו, והוא כבר מבין כמה הוא צדק כשהחליט להפתיע אותם, כי הם הרי לא מפרגנים... לעומת זאת, אם מדברים עם הצד שכנגד, בודקים מה הוא חושב, מבררים מה באמת קורה פה, אפשר לחסוך את כל המתיחות ואת

כל הכעסים.

אנחנו רואים את זה בפרשה שלנו, האחים שנאו את יוסף ומכרו אותו למצרים, לאחר מכן הוא הצר להם כדי לכפר על עוונותיהם כשהם באו לשבור אוכל. הם היו בטוחים שהוא שונא אותם ורוצה רק להרע להם, אבל יוסף רצה לכפר להם על המכירה, שזה משהו שאנחנו בכלל לא מבינים בו, אבל בכל זאת הם היו צריכים כפרה לפי גודל דרגתם.

אחרי שהם כבר חשבו שכלו כל הקיצין, פתאום ויתודע יוסף אל אחיו, אני יוסף אחיכם, השנאה העזה הפכה לאהבה מופלאה בין

שמענו ותחי נפשכם

הצטרפו אלינו לשיעורים מרתקים של מגידי השיעורים שבחרנו עבורכם, ב'דף היומי בבלי',
ה'עמוד היומי' ו'בדף היומי בהלכה'. כנסו לקו השיעורים של 'דרשו' 077-2222-666

הולך יחד אתנו. מי שלומד מוסר, ומתכוון כראוי לכל אותם חיכוכים עם היצר הרע, יודע להתגבר עליו ברגע האמת, יש לו את הכח לעשות זאת. ולכן חשוב מאוד להקפיד על לימוד מוסר.

תסתכל מסביב ותגיד לי כמה אנשים לומדים הלכה בכל יום

זה גם המקום להזכיר את גודל החשיבות של עניין לימוד ההלכה באופן יומיומי, כמו שראינו בפרשה הקודמת שיעקב אבינו ע"ה שלח את יהודה לפניו גושנה כדי להורות, להקים בית מדרש ללימוד הלכה.

כי זה היסוד של כל יהודי ושל כל קהילה יהודית, שיהיה שיעורים בהלכה ושילמדו הלכה יום יום.

אבי מורי זצ"ל היה אומר על מה שאומרים חז"ל שכל השנה הלכות בכל יום מובטח לו שהוא בן עולם הבא, הרי צריך להבין במה מדובר. אם הוא זכאי לעולם הבא הרי ממילא יש לו עולם הבא ואין חלילה הוא בכלל אלו שעליהם נאמר שאין להם חלק לעולם הבא, איך יהיה מובטח לו שהוא בן עולם הבא?

אלא, אמר אבי מורי זצ"ל, מכאן ראינו שאפילו מי שהוא בכלל אלו שאין להם חלק לעולם הבא חלילה וחלילה, יזכה לעולם הבא בזכות לימוד הלכות כל יום!!!

אבל יש בזה תנאי מאוד מאוד יסודי ובסיסי: זה חייב להיות כל יום, גם ביום הכיפורים וגם בתשעה באב, בערב פסח ובפורים ובכל יום ויום, בלי להחמיץ אף יום. אחרת זה כבר לא בגדר של "בכל יום", וממילא מפסיד חלילה וחלילה את ההבטחה שמובטח לו שהוא בן עולם הבא.

שאלתי פעם את הרה"צ רבי זונדל קרויזר זצ"ל, למה אומרים חז"ל שאין לו לקב"ה ד' אמות של הלכה בלבד, למה תפסו חז"ל בלשון ד' אמות? למה לא בית סאתיים של הלכה?

השיב לי ר' זונדל בצער, "תסתכל מסביב ותגיד לי כמה אנשים לומדים הלכה בכל יום. אפשר להכניס את כולם יחד בתוך ד' אמות...".

ולכן צריכים אנו להכיר טובה לארגון 'דרשו' שהשכילו לעשות תוכנית מיוחדת ללימוד ההלכה בכל יום ולזכות את עם ישראל בהבטחה שיהיו הרבי יהודים שמובטח להם שהם בני עולם הבא.

ואם כבר הזכרנו את הפסוק "ואת יהודה שלח לפניו להורות", אומרים על דרך צחות למה יעקב אבינו דאג כל כך לפתוח בית מדרש חדש מיד עם בואו למצרים, הרי יוסף הצדיק למד במצרים במשך שנים רבות בטח היה לו בית מדרש, אלא כשיוסף שלח לו את "העגלות", ואומרים חז"ל שזה היה הסימן של לימוד הסוגיא של עגלה ערופה, אמר יעקב אבינו, כבר עברו 22 שנה ויוסף הצדיק עדיין מתעמק באותה סוגיא, חייבים לפתוח שם עוד ישיבה, שילמדו בקצב מהיר יותר...

(שיחה מיוחדת עם 'לקראת שבת' תשפ"א)

האחים, ועדיין הם חשבו שאולי הוא נוטר להם טינה ולכן כששבו מקבורת יעקב אביהם, הם חשבו אולי הוא עוד רוצה לגבות מהם מחיר, אבל יוסף אמר להם, שהקב"ה חשבה לטובה, וממילא הוא לא כועס וחלילה לו מעשות להם כל רע.

בקשה מכל מגיד שיעור

והאמת היא שבכלל לא צריך לדעת מה חושב השני כדי להינצל מכעסים ומריבות. צריך לדעת רק דבר אחד, הקב"ה הוא זה שמנהל את העולם, וממילא גם אם השכן שלך רוצה לעשות לך רע חלילה, הוא לא יצליח ולא יוכל לעשות זאת, אם הקב"ה לא החליט לייסר אותך.

זאת אמונה פשוטה ותמימה, אמונה בסיסית ויסודית שאין אדם נוקף אצבעו מלמטה מבלי שהכריזו על כך מלמעלה, וזאת האמונה הזאת צריכים לטפח ופתח, וצריך לחזור ולשנן את הדברים עד שיהיו תוקעים בלבנו כיתד שלא תימוט.

ואיך מגיעים לכזאת דרגה של אמונה? רק על ידי לימוד מוסר, חזור ושנן, עוד מוסר ועוד מוסר, בכל גיל ובכל מצב.

אבי מורי בעל ה'מענדני שולחן' זכר צדיק לברכה, היה מוסר שיעורים במשך 32 שנים, ולא היה יום אחד שלא מסר שיעור גם במוסר. בכל פעם שהוא היה פוגש מגיד שיעור הוא היה מבקש ומתחנן, תלמדו עם הבחורים ועם משתתפי השיעורים גם מוסר. קצת פחות גמרא כדי שיהיה זמן גם למוסר. בלי זה אי אפשר להיות יהודי בכלל.

היצר הרע הולך יחד איתי. הוא לא עוזב אותי אפילו לא לרגע אחד. לא מזמן הגיע אלי יהודי וסיפר לי שהוא נכשל בעבירות ל"ע, כשהוא מתרץ את עצמו שיש לו יצר הרע גדול.

אמרתי לו, מה אתה חושב? רק לך יש יצר הרע? גם לי יש. לכולם יש יצר הרע. מי שלומד מוסר יודע להתגבר עליו ומי שלא לומד מוסר נופל שדוד לרגליו. אתה חשוב שאתה יוצא דופן?

לאדם אחר אמרתי את אותו הדבר בסגנון דומה: "אתה היצר הרע של עצמך", אמרתי לו, "אם תלמד תורה וכל יום תלמד גם מוסר, ולא תכניס את עצמך בכח לניסיונות, פתאום תראה שהיצר הרע שלך לא כזה גדול, ושאתה יכול להתגבר עליו, כי הקב"ה לא מעמיד אותנו בניסיונות שאנחנו לא יכולים לעמוד בהם חלילה וחס".

מספרים על כ"ק מרן אדמו"ר מבאבוב, הרה"ק רבי נפתלי זצ"ל, שעוד בחיי אביו היה אדם מאוד מאוד מוערך והתנהגו בו כאילו היה רבי. פעם ראה אותו אחד ממכריו כשהוא מהלך לבד ברחובה של עיר בשעות הלילה.

"מה אתם עושים פה", הוא שאל את רבי נפתלי, "למה אתם הולכים לבד, הרי תלמיד חכם צריך שמירה, ובוודאי בלילה..".

השיב לו רבי נפתלי בחיוך: "אני אף פעם לא לבד. בכל מקום שאני הולך, היצר הרע הולך יחד איתי. הוא לא עוזב אותי אפילו לא לרגע אחד".

ואת זה אמר קדוש עליון כמו רבי נפתלי, כי זאת האמת לאמיתה כל אחד מאתנו מתמודד יומם ולילה עם ניסיונות, כל אחד לפי מקומו ודרגתו ועניינו, אבל הניסיונות נמצאים בכל מקום והיצר הרע תמיד

ברבות הימים התבטאה הרבנית אלישיב ע"ה באוזני אחד מנכדיה ואמרה: "אני תולשת את שערות ראשי כדי שלא לדבר עימו דברים בטלים, ואתם מדברים איתו כל כך הרבה!?" היתה זו הנהגה מופלאה במסירות נפש של ממש של הרבנית, שלא להפריע את בעלה הדגול מלימודו ויהי מה

על השקיעות בתורה של מרן הגרי"ש אלישיב זצוק"ל

גייט שְׁכֵמוֹ לְסֶבֶל (מט טו)

וינכ"ש: ויט שְׁכֵמוֹ לְסֶבֶל עוֹל תוֹרָה

רבה ולפוסק הדור, שהבהיק את שמי העולם בתורתו ובפסקיו. ראויה לציון הקפדתה העצומה של הרבנית במשך כל ימיה, היתה זו הנהגה מופלאה, האפופה במסירות נפש של ממש. ברבות הימים התבטאה הרבנית באוזני אחד מנכדיה ואמרה: "אני תולשת את שערות ראשי כדי שלא לדבר עימו דברים בטלים, ואתם מדברים איתו כל כך הרבה!?"

אולי כשיבוא המשיח יפתחו דלתות 'אוהל שרה' לראשונה באמצע סדר לימודו, אך עד אז לא מסתבר שהדבר יקרה אי פעם!

אם חלוף השנים שמעו של רבינו הלך וגדל, ורבים התדפקו על דלתותיו יומם וליל, מי בבקשת הצעה והכוונה, מי בשאלת הלכה והוראה ומי בענייני השקפה והנהגה. המונים עשו דרכם אל פאתי שכונת "מאה שערים". ראשי ישיבות, רבנים, דיינים ופוסקי הלכה וכן יחידים, שניצבו בפני בעיות סבוכות הטעונות הכרעה, שירכו את רגליהם אל מעונו הצנוע וביקשו לפגשו פנים אל פנים.

הפונים הרבים שלא ידעו על סדריו הקבועים והחרוטים בסלע, הגיעו אל ביתו שם היתה הרבנית מקבלת אותם במאור פנים ובהתנצלות מה ומסבירה, כי הרב שוהה עתה בבית המדרש "אוהל שרה" ואי אפשר להפריעו.

משחר נעוריו טמן רבינו עצמו בד' אמות של הלכה, כשהוא סוגר עצמו על מנעול ובריח בבית הכנסת "אוהל שרה" ונשאב אל הגמרא באין מפריע. ברבות השנים, כאשר שמו יצא לתהילה בארבע כנפות תבל, רבו הפונים שהתדפקו על דלתותיו יומם ולילה וביקשו להיוועץ עמו בהלכה, בעצה ובהנהגה. אין לתאר ואין לשער את גודל כאבו ושברון נפשו כאשר נאלץ להתיק עצמו מעמלו ושקידתו ולפנות לענייני חולין. הרבנית הצדקנית ע"ה, ששימשה לרבינו כאשר חבר במשך עשרות בשנים, נהגה לומר תמיד: "עזבו את בעלי ר' יוסף שלו' הוא אינו עסקן, הוא 'שיבה מאן'!"

כלולותיו של רבינו נערכו ביום שישי, לפני קבלת שבת, כמנהג בני ירושלים באותם ימים. החופה נערכה לפני השקיעה, ולאחר שהנוכחים היטיבו את ליבם במעט מזונות ומיני תרגימא, מיהרו הכל לקבלת שבת ותפילת ערבית, שלאחריהן נערכה סעודה אחת, ששימשה כסעודת שבת וסעודת חתונה גם יחד.

במשך כל השבת שקד החתן הטרי על תלמודו, וביום ראשון, כאשר הגיעה העת לעסוק בסיפורים הראשונים וברשימת הכלים הנחוצים בעבור הבית החדש, פנה לרעייתו הצעירה ואמר:

"הן ידוע, כי הכל הולך ונחתם על פי ההתחלה, וכאשר מבקשים לבנות בניין רב קומות יש לאזן וליישר את יסודותיו במחשבה תחילה. על כן מבקש אני, שימי נישואיני הראשונים יהיו כולם קודש לתורה ועמלה, הבה נדחה אפוא את הסיפורים הנחוצים בכמה ימים!"

הרבנית, שאומנה בבית אביה הדגול על ברכי התורה והיראה, נעתרה לבקשה אך בטרם הביעה את הסכמתה, שאלה: "למשך כמה זמן נדחה את ההיערכות והסיפורים?"

"למשך אלף ימים!" הפטיר רבינו בעוד רעייתו מתרצה לבקשתו. במשך אלף ימים שקד רבינו על תלמודו ללא הפוגה. לאחר שחלפו הימים הקצובים, התברר כי הסיפורים הסיפורים ההכרחיים כבר בוצעו על ידי הרעייה הצעירה, ואילו הסיפורים שהמתינו עד כה יכולים לסבול דיחוי של עוד אלף ימים!

כך חלפו להם אלף ימים ולאחריהם עוד אלף ימים ולאחריהם עוד אלפי ימים בהם הפך רבינו מחתן רך בשנים ומצורב צעיר לגברא

יותר! פעם פניתי אל דודי, מרן רבי חיים קנייבסקי זצוק"ל, בענין ציבורי נצרך ביותר וביקשתי ממנו להעלות את הנושא לפני סבי. הגר"ח נענה והשיב כי אם יזדמן לו להיות בירושלים בעת בה חמיו אינו עוסק בלימודו, הוא יעלה בפניו את הדברים.

ימים ספורים לאחר מכן נודע לי, שלמחרת היום מוזמן הגר"ח לשמש כסנדק בברית, שתיערך באולמי "בנות ירושלים" בשעת צהריים בה מרן הגר"ח נח קמעא וסועד את ליבו. מיהרתי לבית הגר"ח וצי"נתי בפניו, כי כדאי לנצל את ההזדמנות בה יהיה בסמוך לבית מרן הגר"ח בעת הצהריים כדי לשוחח עימו בעניין בו נדברנו. "באמת זו הזדמנות", השיב לי הגר"ח "אנפה לבית מורי חמי לאחר הברית, ואם אגיע בשעה שאינו יושב ולומד, אכנס ואדבר עימו על כך". "מדובר בענין מאוד חשוב!" הגבתי, "אולי כדאי לדבר עימו בכל מקרה, אף אם ילמד באותה שעה!"

ברם הגר"ח דחה את דברי והשיב: "איני יכול להפריע לו באמצע הלימוד! אין לנו שום השגה בלימוד של הסבא, מדובר בהרבה יותר ממה שאנחנו מבינים!"

יראת הכבוד והתבטלותו בפני מרן הגר"ח בלטו לעין כל. כל כמה וכמה פעמים הבחנתי, כי אין הוא פותח פיו עד שמרן פונה אליו בשאלה: "נו, וואס זאגסטו?" מה אתה אומר? בהזדמנות אחרת העיד בפני הגר"ח, כי מעולם לא אמר דעתו בפני מרן הגר"ח מבלי שהוא עצמו יפנה אליו תחילה וישאל לדעתו בענין.

י"שר כח עליך לומר לאמא!"

הגיב רבינו בבדיחות

כאשר בנו של רבי יצחק זילברשטיין בא בברית האירוסין, נערך הטקס במעונו של מרן, כשסבת החתן, הלא היא הרבנית שיינא חיה אלישיב ע"ה טורחת ומכינה תופנים ומגדנות עבור האורחים.

לאחר שרבינו כיבד את האירוע בנוכחותו הקצרה, הוא קם ממקומו, שבראש השולחן ויצא את הבית כדי למסור את השיעור הקבוע, שהתקיים מידי יום ביומו בבית המדרש "תפארת בחורים".

על מפתן הבית המתינה אם החתן, הרבנית שושנה זילברשטיין ע"ה, שפנתה אל אביה הגדול ואמרה: "רוצה אני לומר י"שר כח!" "י"שר כח עליך לומר לאמא!" הגיב רבינו בבדיחות, "היא הכינה את העוגות ואת השתייה, בעוד אני לא טרחת במאומה!"

אולם הרבנית זילברשטיין שבה והסבירה את כוונתה: "רוצה אני לומר י"שר כח על שנעתרת להקציב לנו דקות אחדות מזמנך היקר!" היה זה אות ומופת לגדלותו של אותו בית דגול, שכל יוצאי כתליו ידעו גם ידעו, כי אן בנמצא דבר יותר יקר מאשר זמנו של העמל בתורה, שכל רגעיו ושניותיו קודש לתלמודו ושקידתו!

לימים התבטאה הרבנית עליזה שושנה זילברשטיין ואמרה: "שני דברים בלטו בבית אבי: ההקפדה על אמת, והתחושה כי מי שמתבטל ולא לומד, המבט עליו הוא 'בשביל מה אתה חי?'"

(מתוך 'עמודי של עולם')

"עתה שעת הסדר הקבועה שלי", היתה חוזרת על דבריה יום יום מבלי לאות, "אם זו שאלה של פיקוח נפש ניתן להקיש על דלתות בית המדרש הנועלות או על החלון. אבל האמת היא שחבל על המאמצים, אפשר לדפוק כמה שרוצים, אך כשהרב שקוע בלימודו הוא אינו שומע דבר. לכן מוטב לחכות לערב, לשעות קבלת הקהל, בהן קדיש הרב מוזמנו לציבור השואלים".

היו שניסו את מזלם ופנו בכל זאת לנקוש על דלתות בית המדרש, אך העלו חרס בידם, רבינו לא שמע ולא הרגיש מאומה. אחד המתדפקים שחזר אל הבית רווי אכזבה כדי לברר את זמני קבלת הקהל, שפך לבו בפני הרבנית והצר על השאלה הדחופה שתצטרך להידחות במשך מספר שעות עד לעת היעודה.

בנסיון לנחמו, הפטיירה הרבנית: "מה אפשר לעשות. כל יום מגיעים לכאן אנשים, שבפיהם שאלות דחופות, ולכולם אני אומרת אותו הדבר: 'כשהרב באמצע הלימוד הוא שקוע לגמרי, הוא אינו שומע כלום ואינו רואה כלום!'"

לאחר רגעים מספר, בנסיון להפיס את דעתו, הוסיפה הרבנית משפט המגדיר את מהות חייו של מרן: "הוא אינו פותח את הדלת לאיש, פשוט שאינו שומע. אולי כשיבוא המשיח יפתחו דלתות 'אוהל שרה' לראשונה באמצע סדר לימודו, אך עד אז לא מסתבר שהדבר יקרה אי פעם!"

כי בנפשנו הדבר

באחד הימים, בעוד רבינו ישוב כדרכו בבית המדרש "אוהל שרה", עסוק במסכת זבחים, כשראשו ורובו מונחים בסוגיא בהתמדה ובדביקות עצומה, וקולו הערב והנעים מבאר את פרטיה ודקדוקיה, נשמע לפתע קול דפיקות עזות על חלון בית המדרש.

היה זה אדם שהתבשר על ידי רופאיו, כי עליו לעבור ניתוח מסובך, ובטרם ביצוע הניתוח ביקש להיוועץ עם רבינו. לרגל נחיצות הענין והעול הכבד של לבו השבור, התיר האיש לעצמו להפריע לרבינו בעצם לימודו כדי לשמוע את חוות דעתו ולברר מה עליו לעשות וכיצד יש לנהוג.

כשמטר המהלומות העזות, שניתך על חלון בית המדרש לא הסב את תשומת ליבו של רבינו, השחיל האיש את ראשו מבעל לחלון והרעים אל חלל בית המדרש: "איך דארף א רגע מיט דער רב, איך דארף א רגע מיט דער רב"... אני זקוק לרגע אחד עם הרב, אני זקוק לרגע אחד עם הרב...

כך עמד האיש, כשגופו בחוץ וראשו בפנים וחזר על קריאתו שוב ושוב, עד שהבין כי זעקותיו חסרות תוחלת ונטש את המקום רווי אכזבה.

ימים ספורים לאחר מכן נודע לי, שלמחרת

היום מוזמן הגר"ח לשמש כסנדק בברית

נכד רבינו, הרב ליפא ישראלזון, מספר:

ככל שהאנשים היו גדולים יותר, כך הם ידעו להעריך את תורתו

כשראה זאת אבא, קרא לי ואמר: "שעיהל'ה, דע לך, לחיות טוב עם שכנים, זה כרוך בעלות של כסף, ולעתים שווה לשלם מעט ובלבד שנוכל לחיות טוב עם השכנים" היה זה לקח שלא ישכח מזיכרוני

הגאון רבי אברהם ישעיהו קרליץ שליט"א,
בפניני הוד על אביו מרן הגאון רבי ניסים קרליץ זצוק"ל

וְיִקְרָא בָהֶם שְׁמִי וְשֵׁם אָבֹתַי (מח טז)

בין פעליו הרבים עומד הגראי"ש קרליץ שליט"א בנשיאות מספר ת"ת, ומפקח על התנהלותם. במסגרת זו היה נכנס רבות לדון עם אביו מרן זצוק"ל בענייני חינוך, והוא נאות לפרוש עצות, הדרכות והנחיות שקיבל ממרן הגר"נ זצוק"ל:

לא אחת, כששאלונו מה עלינו לעשות כדי למנוע את ירדת הדורות, ובפרט בדור האחרון שניכר שינוי מהותי מדורות קודמים, הוא ענה, שבדורות הקודמים ידעו לתת חשיבות וערך לדברים ומושגים נעלים יותר, וככל שידגישו לילדים את המושגים והנושאים החשובים בהמחשת סיפורים ועובדות, כך יגדל הערך בעיניהם בדברים החשובים.

נכנס אליו פעם מלמד שהתאונן בפניו באומרו שאפילו כשקובע עיתים ללמוד לעצמו, בכל זאת אינו מספיק ללמוד כראוי, ושאלנו בפיו האם יפסיק ללמוד. אבא השיבו בפסקנות: "וכי מה אתה רוצה? שמי יהיו מלמדי תינוקות, אלו שלא יודעים ללמוד!?" והוסיף ואמר "ממלמד תינוקות לא מפסידים!"

לומר אמת הוא בכלל החינוך למידות טובות, וכמו שנאמר 'למדו לשונם דבר שקר' שהוא עניין של הרגל. הוא תמיד הראה, שהדרך הטובה ביותר לחנך הילדים לכך, היא באמצעות דיבור בעקיפין בגנות השקר כגון סיפורים ועובדות מגדולים ויראים. כך במשך הזמן הצליח לשרש מלבנו את המידה הרעה. מעודו לא אהב לתפוס ברגע אמירת השקר, דבר שעלול להפיל את רוחו של הילד שייתפס כ'שקרן' ויתקשה לצאת מכך. אך על עוון השקר היה יוצא מגדרו ומעניש, כדי להראות חומרת הדבר.

הוא היה חכם הרזים בידועו איך להעיר בצורה חכמה שתקבל על לב השומעים בחיוך, וכפי שאירע פעם שנסע ברכבו של א' ממקורביו, והלה נהג במהירות גבוהה מדי לטעמו של אבא. אבא פנה אלו בתהייה: "מעניין הדבר שאף אחד לא עוקף אותך בכביש..."

- ילדים הגדלים בבית של פוסק הדור, לבטח נדרשים משחר ימיהם לחשב כל אורחותיהם על פי ההלכה ועל פי פסקי האב. האם זו היתה האווירה בבית?

מעולם אבא לא הכתיב או פסק פסוקו בכת. להיפך, בחביבות ובנועם היה מראה בצורה מחוכמת איך ההלכה היא כה פשוטה ומובנת וברור שיש להנהוג כמוותה. הנה סיפור מופלא שיכול להמחיש זאת: בפוסקים דנים כה וכה בדבר ההלכה האם הנשים תברכנה שהחינוך לביל יו"ט בהדלקת נרות, או שלא, והן תענינה אמן בברכת

- מרן זצוק"ל, כידוע, היה נמנע ברוב המקרים להעיר לאחרים גם בבית הכנסת בו כיהן כרב. כיצד נהג כשהוצרך להעיר לילדיו בדבר מה הצריך תיקון?

הוא העיר במקרי הצורך, אבל תמיד בצורה מחוכמת ומחנכת כאחת. כאשר רצה להעיר על ביטול תורה הזכיר את אמרתה של הסבתא [אמו, הרבנית קרליץ ע"ה מ.ב.] במקרה דומה היתה מעירה באומרה - "את אבא שלי [הגאון שמריהו יוסף זצוק"ל, רבה של קוסובה מ.ב.] אף פעם לא ראיתי בלי ספר לימוד ביד" ... זה היה מספיק בכדי לעורר ולחנך.

באחד מימי ר"ה, עמדתי ליד ארון הספרים בבית. אבא בדיוק חלף שם, ושאלני בחביבות - נו ישע'י, איזו מסכת אתה יודע מהתלמוד בבלי?! עבורי היה זה דירבון כי חייבים לדעת ולהבין ש"ס!!

מעניין הדבר שאף אחד לא עוקף אותך בכביש..."

על עוון השקר הוא היה מקפיד מאד, ותמיד היה אומר, שחינוך

ממנו ברכה 'שיהיה גדול בישראל', והשיב לו אבא בנימת תוכחה ואמר: "אף אחד מגדולי ישראל לא למד בשביל להיות גדול בישראל, הם למדו בשביל להבין את הדף גמרא שלמדו באותו זמן..."

• **עובדות רבות ונפלאות נשמעו אודות מרן זצוק"ל, ורגישותו הרבה לעניינים שבין אדם לחברו. בנו הגרא"ש שליט"א, מספר מאשר ראו עינינו מהליכותיו בקודש:**

אספר משהו שבני ביתי התרגשו מכך מאד: באחד מימי הסוכות שהתקיימה ברית לאחד מנכדיי, ואבא זצוק"ל הגיע לביתנו לסעודה שהתקיימה בסוכה שעל הגג, ולשם כך הוצרכו להעלות מים בדליים לנטילת ידיים. הילדים מתארים כמה התרגשו לראות כיצד אבא, שכה הקפיד על נטילת ידיים בשיעור גדול, דואג לפתע לצמצם במים ככל אפשר. לפליאת אחד הנכדים אמו, שכדי שלא יצטרכו לטרוח בהבאת המים יש לדקדק כמידת ההלכה ותו לא.

עוד אני זוכר לפני שנים רבות כשהגיע אחד מגדולי הת"ח זצוק"ל להתפלל בביהכ"נ 'הליגמן' כשאבא כיהן שם כרב, וראה שיש דמויות אריות לצד ארון הקודש. אצל הנוהגים על פי הסוד הדבר אינו מקובל והוא שאל את אבא כיצד לא מקפידים כאן על כך. אבא שתק ולא

השיב, הלה כנראה חשב שאבא אינו מבין, ושוב שאלו בהסבירו שהדבר אינו מקובל, עד שאבא ענה בענווה ומתוך זהירות בכבוד האורח: אצלנו נוהגים כך...

גם בימים שמתחילים לומר 'ותן טל ומטר'. אבא תמיד היה אומר לנו ברגש רב באלו הימים - "תראו איך חכמינו חסו על כל נפש יהודי, עד שתקנו לאחר את שאלת הגשמים שהיא ברכה לציבור כולו, כדי שלא לצער הולכי דרכים..."

אני נזכר באמרה נוקבת בעניין זה. היה זה בצעירותו כשנסע פעם לנחם ת"ח בחיפה. בבואו לחזור, ראה בתחנה המרכזית בחיפה שיש תור לנטיעה לת"א בכמות אנשים שיכולה למלא כ-5-4 אוטובוסים, ושיער שיצטרך לחכות למעלה משעה. והנה רואה הוא, שבסמוך יש קו מאסף שמגיע גם הוא לת"א, אך מאריך דרכו כרבע שעה דרך כמה יישובים, והחליט לעלות עליו וכך יגיע ליעדו מהר יותר - וכך הווה. לאחר מכן אמר לי, שהתפלל לראות כי כמעט איש מהמתנינים לא עלה עליו, ואז הבין, כשאדם נאלץ להמתין בתור הוא עושה זאת עבור עצמו, הוא מוכן לבזבז זמן רב לשם כך. אבל המאסף נוסע עבור אחרים למקומות שהוא לא נצרך להם, וזה דבר קשה לאדם לעשות, ולכן הוא אפילו לא מחשב כמה זמן יוכל לחסוך...!!!

פעם התרחשה בבניין שדרנו בו סתימת ביוב קשה

פעם התרחשה בבניין שדרנו בו סתימת ביוב קשה, שכל מי שמעט מכיר מבין מיד שהוא לא היה קשור כלל לדירתנו, שכן לא היה מדובר באותו קו ביוב, ולא היה הדבר ניכר אצלנו. אך השכנים באו

'שהחיינו' בקידוש. אבא זצוק"ל צידד להלכה שאכן הן לא תברכנה, אם כי בפוסקים כבר כתבו שלא למחות באלו שעושות כן כי כך נוהגות הרבה. והנה פעם שאלו את הרב איך נוהגת אמי הרבנית ע"ה, ואמר שהיא אכן מברכת ושאלוהו הרי דעתו ברורה שאין לברך? והוא ענה: 'אם היא היתה שואלת אותי הייתי מורה לה לא לברך, אבל מעולם לא עלה על דעתה לשאול, כי נהגה כפי שאמה נהגה'. אבא מעודו לא חשב להעיר לה למרות שלבטח היתה שמחה לעשות כפי שיטתו. כך היתה דרכו.

חשוב גם לציין, שאבא היה 'נורמטיבי' בהתנהלותו. איש בין אנשים, ועושה מה שצריך לעשות. בצעירותו ארגנו בביהמ"ד 'חניכי הישיבות' בב"ב שיעורי תורה, ומדי שבוע הוצרכו להדביק מודעות ליידע את הציבור מי ימסור שיעורו השבוע. אבא תיאר שהוא יחד עם 'בלחט'א רשכבה"ג מרן שר התורה הגר"ח קניבסקי (שליט"א) זצוק"ל בצעירותם היו דואגים לפרסום המודעות הללו.

הולכים לאט, אך בסוף מגיעים.

לאבא היתה מורשת ממרן החזו"א, שכן מלבד היותו דודו, זכה הוא עוד בנערותו לשמשו ולישון אצלו ולראות הנהגותיו בכל דבר ועניין, והוא ראהו כרבו המובהק. הגר"מ קפלן שאלו פעם מה למד בעיקר ממרן החזו"א, ואבא השיבו: לא להתבלבל בחיים...

אבא היה מספר לנו: באחד הימים צעד עם מרן ה'חזון איש' מגבעת רוקח ועד לרחוב בלוי בו התגורר לימים לאחר מחלה שלקה בה. מרן החזו"א פסע לאיטו כל הדרך, ולפני שהגיעו אמר לו: רואה אתה, הולכים לאט ולאט ולבסוף מגיעים, לו היינו עומדים על מקום אחד לא היינו מגיעים... והסביר לנו אבא: "חשבת לתומי שדיבר דברי מוסר בלבד, לאחר זמן הבנתי את הדברים לעומקם, כדרכו:

היה זה לאחר שלקה בליבו, ורופאיו הזהירוהו לבל ידבר במשך שישה שבועות. במשך זמן זה, כשרק יכול היה להוציא מפיו כמה תיבות ספורות, מיד רמז לי להוציא את מחברתו, ושאתנו עבורו כמה תיבות. כתבתי שלוש תיבות כפי שיצאו מפיו, ויותר לא יכל לומר. למחרת שוב ביקש ממני שאמשיך באותו עניין, וכתבתי מפיו עוד כמה תיבות. כך נמשך הדבר במשך תקופה קצרה, ולבסוף מכל התיבות הללו נהיה 'סעיף קטן' אחד בספר חזו"א על הלכות שבת. למרות שידע שלאחר זמן יוכל להמשיך לכתוב כרגיל - חידד אבא את הנהגת הדוד הגדול - בכל זאת נהג כך, ללמד שבכל עת וזמן אין אתה רשאי להיבטל הימנה, וכפי שהגדיר זאת באותה הליכה "הולכים לאט, אך בסוף מגיעים".

אגב, אבא העיד על עצמו שאחר פטירת דודו מרן החזו"א קיבל על עצמו שבכל דבר שיוזמן בחייו, יחשוב איך היה נוהג בזה מרן החזו"א. ואכן ניכר כמה עמד בזה וחי לפי קבלה זו כל ימיו, כאשר המסר העיקרי שאבא למד ממנו ולימד אותנו - אין לנו ערך אחר זולת התורה הק' ולימודה.

למרות קרבתו לגדול הדור, ועל אף גדולתו האישית, לא אחז הוא מחינוך 'להיות גדול הדור'. לדעתו, עלינו להשקיע עצמינו בתורה והקב"ה הוא שיקבע את עתידנו. אני זוכר שנער בר מצווה ביקש

מסופר על רבי שלמה זלמן אויערבך זצ"ל, שכאשר היה ילד צעיר, הגיע פעם לחיידר עם כיבוד לחבריו, חפיסת חלווה, אותה חילק לפרוסות דקות. שאלוהו הילדים, מה יום יומיים, השיב: אתמול הצלחתי להתפלל תפלת שמונה עשרה בלי שום כוונות זרות, האין זו סיבה מספקת להביא כיבוד לחיידר?

רבה של כרמיאל הגאון רבי אברהם צבי מרגלית שליט"א על התפילה בכוונה

בְּחֶרֶבִי וּבְקִשְׁתִּי (מח כב)

לְלֹחֵתִי וּלְכַעֲוֹתִי (מזקלס)

נפתח בהערה בעניין התפילה, ולאחר מכן נעסוק בצוותא בפסוק מפרשת השבוע. התפילה היא אחת המתנות הנפלאות בהן חנן אותנו בורא עולם. אומרים משמו של הסבא מקלם, אין מי מאיתנו יודע מה תהיה דרגת קרבת אלוקים לה יזכה לאחר מאה ועשרים. ידועה אמרתו של האדמו"ר בעל חדושי הרי"ם. הפסוק אומר "ואנחנו לא נדע מה נעבוד את ה' עד בואנו שמה" [שמות י כו]. אומר הרב, "ואנחנו לא נדע מה נעבוד את ה'", אין אנו יכולים לדעת מה דרגתנו, באיזה מקום אנו מצויים בעבודת ה' "עד בואנו שמה", עד שנבוא לעולם האמת. רק שם נוכל לדעת לאיזו מדרגה הגענו, האם עשינו את מירב ההשתדלות, האם מצינו את הכוחות לעשות את המוטל עלינו. למרבה הצער רק אז נתן להיווכח לאן יכול האדם להגיע בחיי חיותו. עד כמה לא התאמץ די.

רואים אנו בעולמנו אנשים שמקצינים לכאן ולכאן. ישנם אנשים, באמת כלילי השלמות, עוסקים בתורה בעבודה ובגמילות חסדים, יום ולילה לא ישתותו, ובכל זאת תמיד חיים בחשש שמא אינם עושים די. "אשרי אדם מפחד תמיד" - בדברי תורה כתיב.

לעומת זאת, ישנם אנשים, רחוקים בעליל משלמות, יהודים של שבת, של תפלין ושל שעור שבועי, לכל היותר ובכל זאת הנם שאננים ובוטחים מסוג האנשים של "אף פעם לא גנבתי, אף פעם לא רצחתי".

לא מכבר נסעתי עם יהודי יקר מאחד הישובים בסביבה

לא מכבר נסעתי עם יהודי יקר מאחד הישובים בסביבה. על פי חזונו ושיחו נתן להגדירו כבעל תשובה. אמר לי האיש, כבוד הרב, מה אני כבר מבקש מהקב"ה, יהודי פשוט אני, חפצי הוא לעשות מה שביכולתי לפי הממדים שלי. איני מהלך בגדולות. אני מבקש מהקב"ה שאוכל לסמן 'זי' על מה שבכוחי לעשות. שעשיתי את המוטל עלי בימי חלדי עלי אדמות. זו שאיפתי.

דברים נאים היוצאים מן הלב. אך כאמור, בזמן התפילה האדם מתחבר לקב"ה ויכול להגיע לדרגת קירבה נפלאה. השולחן ערוך כותב שאדם יכול להגיע בתפילה לדרגת רוח הקודש. רבותינו אומרים ש'תפילה' מלשון 'פתילה'. מהי פתילה? לוקחים כמה חוטים, שוזרים אותם יחד, וכך נוצרת פתילה. כך בתפילה, האדם מתחבר לקונו. כתוב בגמרא, שאם האדם נמצא בדרום - יפנה לצפון. אך אין די בכך. כשכוון לבו לירושלים, יכוין שנמצא בבית המקדש. לאחר מכן, כשחש שהוא בבית המקדש, יכון שנמצא בבית קדשי הקדשים. עתה נראה שהגיע לדרגה הגבוהה ביותר. אבל, גם כשטיפס והגיע לדרגות אלו, ישנה דרגה גבוהה עוד יותר, שירגיש שעומד לפני בורא עולם.

אבל אומר הסבא מקלם, אין צורך להמתין לעולם הבא כדי להגיע לקרבת ה'. אדם יכול להגיע לכך בעולם הזה השפל. ולא עוד, אלא שכאן הדבר נתון בידו. ככל שיתאמץ יותר, כך יוכל להגיע לקרבה גבוהה יותר לבורא עולם. וכיצד, על ידי התפילה. אמנם, אנו מביטים ומייחלים לעתיד, רוצים לעשות רצון ה' כדי להגיע למדרגות רוחניות בעולם הנצחי, למדרגת "יושבים ועטורותיהם בראשיהם".

הכוזרי כותב, שאצל החסיד 'הלב של היום' הוא הזמן בו עומד הוא בתפילה לפני בורא עולם.

טליתו של בעל ה'טורי זהב' תעיד עליי שלא חשב בתפילתו מחשבות זרות.

ישנו ספור מרטיט אודות רבי דוד הלוי, בעל ה"ט". רבי דוד היה רבה של העיר לבוב שבפולין. נשות העיר הצדקניות שמו לבן לכך שטליתו של הרב בלויה ומרופטת, מצהיבה מיושן, חברו יחדיו וארגו טלית חדשה, מרהיבה ביופיה, ואף בקשו מאחד מצדיקי העיר שיטיל בה ציציות. כשהיתה הטלית מוכנה ניגשה משלחת נכבדה של הנשים אל הרב, והגישה לו את הטלית בדחילו ורחימו.

הרב התרגש מאד מדאגתן והודה להן בחום. אך המשיך ואמר בנימת התנצלות, סלחו נא לי, אל תפגענה, אבל אני חפץ להמשיך להתעטף בטליתי הישנה והדהויה. וכל כך למה, אחרי מאה ועשרים תבוא טליתי ותעיד עלי לפני כסא הכבוד שמים עמדי על דעתי לא עלו בי מחשבות זרות בעת התפילה... מה נאמר ומה נדבר, איפה אנחנו עומדים, האם יכולים אנו להעיד על עצמנו שלא עלו בנו מחשבות זרות בתפילה אחת במשך חיינו?

מסופר, פעם בא יהודי לבעל התניא והתלונן בפניו שעולות לו מחשבות זרות בעת התפילה. אמר הרבי, הלוואי והיו אלו מחשבות זרות, מחשבות אלו אינן זרות לך, הן המחשבות האורגניות שלך... כמובן שהשאיפה צריכה להיות שהתפילה תהיה נקיה מכל מחשבה חיצונית. תפילה נטו, ללא כל נספחים וספחים.

שלום עליכם ידידי, ברוך הבא!

מספרים, פעם, כאשר יהודי אחד סיים תפלת שמונה עשרה, ניגש אליו חברו, לחץ את ידו בחום ואמר לו, שלום עליכם ידידי, ברוך הבא! התפלא הלה ושאל, הלא לא חזרתי משום מקום. אמר לו, מה אתה מדבר, הרי חזרת זה עתה מנסיעה ארוכה סביב הארץ... ביקרת בתל אביב במשרדי מס הכנסה, בירושלים, בבטוח לאומי, בבנק, בקופת חולים, ועוד ועוד כיד הדמיון הטובה הנופלת על האדם דווקא בזמן תפלת שמונה עשרה.

ובאמת זו אחת מעבודות שמקדש, להתפלל תפילה זכה בלא שתכנסנה ותפלושנה אליה מחשבות זרות.

אמר לי פעם יהודי בן שמונים, רא שמים מרבים, ברגע של גלוי לב, חושבני שמעולם לא זכיתי, ולו פעם אחת, להתפלל תפילה שלימה בלי כוונות זרות, ומדובר באדם שעוסק בתורה, מקפיד על קלה בכחמורה בכל זאת אינו זוכר שאי פעם התפלל ולו תפילה אחת נקיה.

לשם מה שהו חסידים הראשונים שעה אחת לאחר תפלתם

הגמרא [ברכות לב ב] אומרת, שחסידים הראשונים היו שוהין שעה אחת קודם תפלתם ושעה אחת אחר תפלתם. שואלים, מילא שעה

קודם התפילה, ניחא. המתפלל זקוק לכך כדי לכוון לבו. אבל לשם מה שהו שעה אחר התפילה.

השולחן ערוך והטור כותבים, שזהו כדי שלא יהיה נראה שהתפילה עליו כמשאו. יש אומרים, שבשעת התפילה הגיעו אותם חסידים הראשונים למדרגות גבוהות, עלו לעולמות העליונים. צריכים הם לשעות שעה אחת כדי לרדת חזרה לעולם השפל.

אך בקלם היו אומרים, הלא בתפילה באות אל האדם מחשבות זרות, אותן מחשבות הנן אצל כל אחד לפי דרגתו. איש עסקים יחשוב על עסקיו, אדם שמתכוון לנסיעה יחשוב על עניני הנסיעה וכך כל אדם, חושב בשעת שמונה עשרה על הדבר שהוא עסוק בו. אדם שעוסק בתורה, גם הוא חושב מחשבות זרות, אבל שונות לחלוטין. באמצע ברכת 'ברך עלינו' עולה בדעתו תרוץ לקושיית התוספות שטרדה את מנוחתו ולא נתנה לו מנוח דווקא באמצע 'רפאנו' נזכר ברעיון נחמד בפרשת השבוע.

לשם כך מיועדת השעה שאחרי התפילה. אומרים לו הנח את מחשבותיך בהמתנה. תוכל להמשיך לעיין בהן בשעה שאחר התפילה. יש לך זמן מיוחד לעסוק בכל אותן מחשבות נפלאות שצצו במוחך. זו אסטרטגיה להילחם ביצר הרע.

מסופר על רבי שלמה זלמן אויערבך זצ"ל, שכאשר היה ילד צעיר, הגיע פעם לחיידר כאשר בצקלוננו כיבוד לחבריו. אגב מה היה הכיבוד, חפיסת חלבה, אותה חלק לפרוסות דקות. שאלוהו הילדים, מה יום יומיים, השיב הינוקא, אתמול הצלחתי להתפלל תפלת שמונה עשרה בלי שום כוונות זרות, האין זו סיבה מספקת להביא כיבוד לחיידר?

כשאנו שומעים סיפורים כאלה, הספור על הגרש"ז אויערבך, והסיפור על בעל ה"ט", צריכה לאחוז בנו תחושת קטנות, קטנות דקטנות. עד כמה אנחנו רחוקים, מרחק שנות אור, מגדלותם של אותם צדיקים וקדושים.

אני מתפלל לפני השיעור שהוא יהיה מוצלח

על מה עלינו להתפלל. בעצם על כל דבר. כל מה שנצרך לאדם. לדוגמא, אני מתפלל לפני השיעור שהוא יהיה מוצלח, שתהיה סיעתא דשמיא, שלא תבוא תקלה על ידי, שלא אומר על טהור טמא ולא על טמא טהור, שלא אומר דבר שאינו הגון, שישמחו בי שומעי השיעור.

אך לא רק על עניני קדושה, תורה ותפילה צריך להתפלל. גם על פרטים קטנים ביותר בחיי היום יום. על כל דבר פעוט אפשר וראוי להתפלל ולהתחנן.

היה יהודי גדול, ענק שבענקים. רבי פנחס מקוריץ, תלמיד הבעל שם טוב. קדוש עליון, גאון מפורסם. אמרו עליו שלמד את ספרו של רבינו בחיי, חובות הלבבות, יותר מאלף פעמים. תפילותיו היו פרק מיוחד בעבודת ה'. כולו דבקות בה' יתברך, עד כדי התפשטות הגשמיות.

פעם שמעהעומד לצדו, שלאחר אמירת 'אלוקי נצור' בקש בתחנונים "שהמשרתת תחזור, שהמשרתת תחזור". מיד לאחר התפלה הלך

ידידי הר"ר אברהם לייב שיינבוים שליט"א מקליוולנד סיפר את הסיפור הבא: היה זה בקיץ של תשס"א, ואיש עסקים יהודי מאמריקה הגיע לארץ ישראל ביום חמישי כ' באב תשס"א, למספר פגישות עסקיות, ואז הוא החליט לאכול במסעדה...

הגאון רבי יחיאל צוקר, מרבני ישיבת 'תורה בתפארתה' על כוחה של תפילה

אֲשֶׁר לְקַחְתִּי מִיַּד הָאֲמֹרִי בְּחֶרְבִי וּבְקִשְׁתִּי (מח, כב)

יעקב אבינו אומר על שכם "אֲשֶׁר לְקַחְתִּי מִיַּד הָאֲמֹרִי בְּחֶרְבִי וּבְקִשְׁתִּי"? מביא רש"י שני פירושים, מה כוונת יעקב. א. "כשהרגו שמעון ולוי את אנשי שכם, נתכנסו כל סביבותיהם וכו', וחגר יעקב כלי מלחמה כנגדם". ב. "בחרבי ובקשתי - היא חוכמתו ותפלתו", וכמו שתרם אונקלוס: "בחרבי ובקשתי - בצלותי ובבעותי".

דבר משונה מאד. כולנו יודעים מה קרה בשכם. שמעון ולוי עשו במרמה, עבדו עליהם, ואז, שלחו את בני שכם למול וביום השלישי בהיותם כואבים, נטלו חרב והרגו את כולם. עוד מעט יעקב אבינו מקפיד מאוד על המעשה הולך לצעוק עליהם וגוער בהם "שְׁמַעְוֹן וְלֵוִי אֲחִים כְּלֵי חָמָס מְכֻרְוֹתֵיהֶם", מפרש רש"י: "אומנות זו של רציחה, חמס הוא בידיהם, מברכת עשו היא, זו אומנות שלו היא, ואתם חמסתם אותה הימנו". ולמרבה הפלא, בפסוק כאן יעקב אבינו מייחס את מעשה שמעון ולוי אליו: "אשר לקחתי - אני לקחתי את המעשה שלהם על עצמי".

ה"בן איש חי" מבאר את העניין באמצעות משל:

אדם הלך ביער וראה אריה נוהם מתקרב לעברו. הוא לא שם לב שבמרחק כמה מטרים מתחבא צייד מומחה, שעומד במצב הכן לירות חצי רעל על האריה. כשהאיש ראה שהאריה עומד להתנפל עליו, ובעוד רגע הוא הופך להיות הסעודה שלו - הוא זרק לכיוונו מקל. באותו רגע, גם הצייד הבחין בסכנה הקרובה, וירה חץ מורעל שפילח את לבו של האריה והרגו.

משראה אותו אדם, שהשליך את המקל, שהאריה מתבוסס בדמו, הרהר לעצמו: איזה גיבור אני! כמעט כמו דוד המלך! מקל אחד שלי - ושלחתי אותו לעולם שכולו רע...

סכל שכמוך! מה מקל? איזה מקל? אם לא החץ של הצייד - היית אתה, ביחד עם המקל שלך, בבטן של האריה.

שמעון ולוי, שני נערים בני שלוש-עשרה, מצליחים לחסל את שכם. אנחנו יודעים איך שכם נראית היום... השם ירחם. מסתבר שהיא הייתה קן צרעות כבר מאז. איך הם מצליחים? הם ברוינים? ודאי שלא! מגלה יעקב אבינו: אתם יודעים איך הצלחתם? כשאתם הלכתם לשם - אני עמדתי בבית והתפללתי עליכם! ההצלחה שלכם הגיעה מהתפילות שלי!

בכל הציורים, שמשון מצויר עם שרירים מפותחים במיוחד

את אותו רעיון מצאנו פעם נוספת, בהמשך הפרשה. יעקב אבינו מברך את דן: "יְהִי דָן נָחֵשׁ עָלַי דֶּרֶךְ" (מט, יז), ורש"י מפרש שיעקב התכוון לשמשון שהצליח לנקום את נקמת ישראל מיד הפלשתים.

הפלשתים הסבו לישראל צרות צרורות ושמשון הגיבור הצליח לעשות בהם שְׁמוֹת, כפי שמוספר בנביא. בסוף ימיו גילו הפלשתים את סוד כוחו, ומשהורידו את שערות ראשו - סר כוחו ממנו. כשהלכו לרקוד ולשמוח בבית העבודה זרה שלהם, שמשון ביקש מה' "וְחַזְקֵנִי נָא אֵךְ הַפְּעַם הַזֶּה", הוא לפת את עמודי הבניין שהתמוטט, וכל באיו מתו. חז"ל אומרים שמשפר המתים באותו אירוע היה גדול יותר ממספר כל הפלשתים שהרג בחייו. שם היה הניצחון הגדול!

על האירוע הזה התנבא יעקב אבינו: "לִישׁוּעָתְךָ קִיַּתִּי ה'". בכל הציורים, שמשון מצויר עם שרירים מפותחים במיוחד. וכך נכנס לתודעתנו שכוחו של שמשון זה עוצמת גופו, 'שמשון הגיבור'... והאמת, היכן היה שיא ההצלחה שלו? דווקא כשלא היה לו שום כוח! איך הוא הצליח, אפוא, למוטט בניין בלי כוח? כי יעקב

אבינו התפלל עליו "לישועתך קויתי ה'!"

מהמקרה הזה עלינו להקיש לכל יתר הניצחונות, שגם הם לא היו מכוח העשייה שלו אלא מכוח התפילות. ה"חזון איש" זצ"ל היה אומר: "כל דבר שהייתי צריך להרבות בהשתדלות - הייתי ממועט בהשתדלות ומרבה בתפילה!" ההשתדלות הטובה ביותר היא בהתפילה.

התורה בפרשתנו חוזרת על המסר הזה שוב בדברי יוסף לאחיו: "ועתה לא אתם שלחתם אותי הנה כי האלקים" על פני השטח נראה שהאחים גרמו לירידתו של יוסף למצרים. יוסף מדגיש את הכשל של נקודת מבט כזו. ה' מושך בחוטים; הוא מתמרן אירועים מאחורי הקלעים. אנחנו חושבים שאנחנו אחראים, אבל אנחנו חייבים להיות מודעים לכך שאנחנו לא.

אנו עשויים לקבל החלטות, אבל רצון ה' עומד ומבוצע תמיד.

הקב"ה רצה שהעם היהודי ירד למצרים כחלק מהתוכנית האלוהית שלו. כך, הוא תמרן את האירועים כך שיוסף היה הראשון לרדת, עם יעקב אבינו ושאר בני המשפחה בעקבותיו.

כאשר לאדם יש את המזל להסתכל אחורה, להשתמש במבט לאחור כנקודת מבט כיצד להבחין באירועים, ניתנת לו הזדמנות מעוררת קנאה לראות את יד ה' פועל, מנחה את האירועים סביבו לקראת מטרה ספציפית. לאחר מכן אנו מבינים שהאדם אינו מסוגל להרים את אצבעו מבלי שהשם קבע זאת במקור. זה לא המקום ולא הפורום להיכנס לדיון פילוסופי עמוק בנושא סיבה ותוצאה. די לומר שהשם שולט. אם רק היינו פותחים את עינינו, היינו רואים שהאדם הוא לא יותר מבובה שהמיתרים נשלטים על ידי אמן היקום.

ידידי הר"ר אברהם לייב שיינבוים שליט"א מקליוולנד מביא את הסיפור הבא

ידידי הר"ר אברהם לייב שיינבוים שליט"א מקליוולנד בספרו 'פנינים על התורה' מביא את הסיפור הבא: זה היה בקיץ של תשס"א, ואיש עסקים יהודי מאמריקה יצא לארץ ישראל למספר פגישות עסקיות. לפני תחילת יום העבודה ביום חמישי כ' באב תשס"א, הוא החליט לעצור במסעדה סמוכה ברחוב קינג ג'ורג' לאכול. הוא התאכזב לגלות שיש לפניו שורה די גדולה של לקוחות, והציץ כל הזמן בשעונו, תוך שהוא משמיע קולות שהביעו קוצר רוח. מספר פעמים החל לעזוב את מקומו בתור, רק כדי לחזור מיד, בתקווה שעכשיו זה יתקדם מהר יותר.

לפתע הסתובב האיש שלפניו ואמר: "נראה שאתה ממהר. אני לא. למה לא להחליף איתי מקום? לא מפריע לי לחכות עוד חמש דקות." האיש הופתע בהתחלה שמישהו יותר על מקומו בתור, אבל אז חשב, מי הוא שיתלונן? הוא קיבל בתודה את ההצעה האדיבה. ברגע שקיבל את ארוחת הבוקר, הוא התיישב לאכול במהירות - ויצא מהמסעדה.

איש העסקים הלך כ-200 פסיעות, כששמע קול נפץ אדיר וחש בחבטה חזקה. הוא הסתובב וראה את מסעדת סבארו, שבה אכל כמה רגעים קודם לכן ארוחת בוקר, עולה בלהבות.

לקח כמה רגעים עד שגודל הטרגדיה נקלטו במוחו, ורק אז הוא קולט שבעצם היהודי שהחליף אתו מקום, כנראה נשאר במקום שבו התחולל פיגוע! כן, הוא היה צריך לאכול ארוחה באותו זמן. האיש החביב שילם אולי את המחיר האולטימטיבי.

החל איש העסקים האמריקאי לברר מה עלה בגורל מיטיבו עד שמצא לבסוף את האיש החביב. הוא שכב פצוע בית החולים פצוע, מלווה בבנו הבוגר.

"אבא שלך הציל את חייו!" סיפר הלה לבן הדואג, הוא סיפר לו את כל הסיפור על איך אביו החליף אותו מקום. כשהדמעות זלגו על פניו, איש העסקים האמריקאי הוציא את כרטיס הביקור שלו ואמר: "אני איש עסקים מצליח באמריקה. המשרדים שלי ממוקמים בקומת St 101 של מגדלי התאומים. אני חוזר הביתה; זה המספר שלי. אם יש משהו שאני יכול לעשות כדי לעזור למשפחה שלך, אנא הודע לי. תסמוך עלי, נתת לי את חיי. אני אשמח לעזור לך."

תסמוך עלי, נתת לי את חיי, אני אשמח לעזור לך

שלושה שבועות לאחר מכן קיבל איש העסקים האמריקאי טלפון מבנו של האיש. ככל הנראה, פציעותיו של אביו הצריכו ניתוח מעבר למה שניתן היה לספק לו בארץ ישראל. הוא נזקק לניתוח ספציפי שבוצע במיומנות בבוסטון. האם חברם האמריקאי החדש שנרכש יכול לעזור? תוך כמה שעות הכל היה מסודר - מההתחלה ועד הסוף. הניתוח נקבע לאמצע ספטמבר, והוא יפגוש אותם בנמל התעופה קנדי כשינחתו ויהיה איתם משם לאורך כל התהליך.

ביום ג', כ"ג אלול תשס"א - 11 בספטמבר 2001, המיטיב האמריקאי יצא ממשרדו בקומת St 101 של מגדלי התאומים בשעה 8:00 בבוקר בשעת 08:31, המטוס הראשון הוריד את מגדלי התאומים.

היהודי הירושלמי הזה זכה פעמיים להציל את חייו של איש העסקים האמריקאי.

כולנו בובות על הבמה העולמית עם תפקידים במחזה שנקרא "החיים". הקב"ה מושך בחוטים.

אספר מעשה שאת חציו הראשון סיפר רבי חיים מוולוז'ין בספרו "רוח חיים", ואת המשכו אנחנו יודעים מתלמידיו, כך מקובל במשך דורות:

פרנס העיר הגיע לרבינו ה"ט"ז ובכה בפניו: בתו חולה מאד, והוא מבקש שה"ט"ז יעשה משהו שלא תמות. השיב לו ה"ט"ז: "זה עתה סיימתי לעמול על איזשהו עניין והצלחתי להגיע לחידוש בהלכה. אני מעניק לך את החידוש הזה". כשהפרנס שב לביתו הילדה

קשר חזק ואמיץ שרר בין רבינו מרן הגאון רבי שמואל הלוי וואזנר זצ"ל, למרן ה'חזון איש' זצ"ל, ובשל כך זכה לשמוע לא אחת גילויים מפליאים מפי קודשו. באחת הפעמים אמר לו ה'חזון איש' ביטוי מבהיל: "מיום שמלאו לי שמונה עשרה שנה למדתי תורה מתוך יסורים עצומים..."

הגאון רבי אליעזר טורק שליט"א על עול התורה של גדולי העולם

ויט שְׁמֹו לְסָבֵל (מט טו)

וכתש"י: ויט שְׁמֹו לְסָבֵל עול תורה

קשר חזק ואמיץ שרר בין רבינו מרן הגאון רבי שמואל הלוי וואזנר זצ"ל, למרן ה'חזון איש' זצ"ל, ובשל כך זכה לשמוע לא אחת גילויים מפליאים מפי קודשו. באחת הפעמים אמר לו ה'חזון איש' ביטוי מבהיל: "מיום שמלאו לי שמונה עשרה שנה למדתי תורה מתוך יסורים עצומים..."

ה'חזון איש' עצמו כתב כך לאחד מידידיו: "בהיותי שבור ורצון כל הימים ולא זכיתי לשום עונג מתענוגי החיים, נוסף לכאב הגוף ושבירתו כל הימים. העונג היחידי הוא לי לעשות רצון קוני, ואין לי צער יותר גמור מכישלון בעוון". (אגרות חזון איש חלק א, קנג).

מאידך גיסא, אמר הרב וואזנר, למרות זאת תמיד הוא הקריץ שמחת חיים עצומה, מין אושר עילאי ובלתי מוסבר. אין זה אלא מפאת שהטמין את עצמו בתורה שהשכיחה ממנו את צרותיו הקשות מנשוא; חולי, ויסורים שונים.

החיים האמיתיים שלו הסתכמו כאן, מול הסטנדר, בד' אמות של תורה!

אספר לכם סיפור אמיתי

אספר לכם סיפור אמיתי. הכרתי בירושלים יהודי תלמיד חכם עצום צנוע ומעלי, מנקיי הדעת שבירושלים, הגאון רבי שלום רבינוביץ זצ"ל. הוא היה שקדן ובקי גדול במכמני התורה, אך מעולם לא רצה להתעטר בכתרה של תורה בשום משרה כל שהיא, ישב בקרן זווית ולמד תורה לשמה. הוא חיבר חיבור נפלא בשם 'שאלת שלום', בו נוכחים מעט בהיקף ובגדלות שזכה להם.

ביום מן הימים התליתי פעם לאמי הצדקנית ע"ה כשהוצרכה לבוא לטיפול אצל ד"ר ליפו, רופא נודע ובעל שם במומחיותו הרבה לטיפול בכלי הדם, שם היו מחכים מטופלים רבים. כשבאנו היה תור ארוך של כארבעים איש שחיכו בשביל טיפול של חמש דקות. בידי המבורכות הצליח להציל רגלים של המוני אנשים.

בחדר ההמתנה ישב רבי שלום רבינוביץ, שהיה למוד סבל, היו לו רגליים נפוחות כאובות ומיוסרות. שמעתי אותו מתאנח באנחות קורעות לב מידי פעם. ניגשתי אליו ואמרתי לו: "רבי שלום אולי נשוחח מעט בדברי תורה". והוא נענה בחיוב להצעה.

הנה, הלא יאומן קרה. מיד כאשר התחלנו לשוחח בדברי תורה,

ואני שישבתי בסדרים בצידו הימיני של ההיכל סמוך למקומו, השתוממתי לראות כיצד נכנס לבית המדרש ומתרפק בכזו חביבות על הגמרא

בזמן לימודי בשיבת פוניבז', התנהלה על ידי היהדות החרדית מערכה קשה למען קדושת ישראל. מרן ראש הישיבה הגרא"מ שך זצ"ל עמד בראש המערכה וניהל מלחמת חרמה בעוז ובגאון כנגד פורצי גדר. כדרכו הוא נטל על כתפיו את מלוא האחריות, ומטבע הדברים ספג את מרובת החיצים.

בעיצומה של המערכה, כשהיה נדמה לכולם שהמערכה מסתיימת בחוסר הצלחה, זכורני כיצד מרן זצ"ל נכנס להיכל הישיבה, ואני שישבתי בסדרים בצידו הימיני של ההיכל סמוך למקומו, השתוממתי לראות כיצד נכנס לבית המדרש ומתרפק בכזו חביבות על הגמרא. הוא אמר בהתרגשות: "אה! ממש גן עדן!... א'מחיה! אה! ממש גן עדן!...".

הרב שך החל ללמוד בחשק ובהתלהבות כאילו הכל מתנהל למישרין! "אין פרץ ואין יוצאת ואין צווחה ברחובותנו", כאילו לא מתנהלת כעת מערכת קודש! אין מלחמת חרמה בחוץ!

הגדולים שזכה להכיר בחייו, והותיר עליו חותם עז ורושם מיוחד במינו. ובפרט זכור היה כי פניו של ה'רוגוטשובער' היו זוהרים כשל מלאך.

באותה נסיעה התלווה אל ה'רוגוטשובער', גם הגאון רבי מנחם צבי אייזנשטאט זצ"ל, חתנו של הגאון רבי יוסף נחמיה קורניצר זצ"ל רבה של קראקא, וכשראה רבי מנחם צבי שה'רוגוטשובער' מתפתל ביסוריו, רצה לבדח את דעתו, ואמר לו כך: "נדמה לי שהיסורים באמת כבר עברו מכך, אלא שמפני זכרונכם הפנומנאלי והמוחשי הינכם זוכרים את היסורים שהיו לכם קודם, והינכם חשים אותם כאילו היסורים קיימים כעת ממש, בעוד שבאמת הם כבר עברו קודם..."

ה'רוגוטשובער' ביטל את הדברים. אך תוך כדי שיחה הוא התבטא דבר מבהיל: "יודע אתה למה יסורי התופת באים עלי ומציקים לי? כיון שמיום עמדי על דעתי התמקדתי בדברי הרמב"ם ולקחתיו כמורה דרכי בדרך הלימוד, אותו דייקא ולא אחר, וכיון שכמעט לא עסקתי בדברי שאר הראשונים, מלבד רש"י ותוס', לכן באו עלי היסורים הללו".

ואז הוסיף ה'רוגוטשובער' ואמר: "ואם אכן זוהי הסיבה ואין זולתה, מקבל אני על עצמי את היסורים הללו באהבה! משום שהרגשתי בשיטת הלימוד של הרמב"ם שהיא תואמת את תכונותי, ורק דרכה אוכל לעלות ולהתעלות... שוים לי כל היסורים הללו ובלבד שיכולתי להתעלות כראוי בתורה!"

נורא ואיום!

"רבי אליעזר אומר: אם אין ישראל עושים תשובה - אין נגאלים לעולם". שאל אותו רבי יהושע: איך יתכן שאם לא יעשו תשובה לא תבוא גאולה, והרי יש הבטחה שתהיה גאולה? אמר לו רבי אליעזר: "הקדוש ברוך הוא מעמיד עליהם מלך קשה כהמן, ומיד הן עושים תשובה ונגאלים".

אנחנו נמצאים בגלות איומה, גלות ישמעאל. ישמעאל השולט היום היה אומר רבי משה שפירא זצ"ל - זה מלך קשה כהמן, המן לא היה מעולם מלך, אבל היה לו תוקף של מלך, הישמעאל השולטים היום הם לא מלכים ולא שליטים, אנשי מדבר, אבל אימתם ופחדם על העולם כולו נותן להם תוקף של מלכים, יש לכך מטרה, הז"ל אומרים בפרקי דרבי אליעזר שישמעאל נקרא בשם זה, על שם הכתוב (תהלים נה, כ): "יִשְׁמַע אֶל-יְיָ וְיַעֲנֵם", כלומר הוא לא נקרא ישמעאל ע"ש תפילתו של ישמעאל, אלא ע"ש התפילה שלנו, כדי שאנחנו נתפלל, ונחזור ונתפלל, להשי"ת שיגאל אותנו מכל הצרות של הגלות הנוראה ויחיש לנו את הישועה.

לעילוי נשמת אבי מורי רבי נתן ב"ר יחיאל מאיר הכ"מ, ורעייתי מרת רבקה ב"ר יהודה ע"ה

מיד וללא השתהות הוא התלהט וחיך חיך רחב, והחל להשמיע חידושים וחידודים נפלאים, פיו הפיקו מרגליות. בבקיאותו הגדולה בהלכות ובאגדות, הוא חרז דברי הלכה ודברי דרוש ומדרש עם גמרות שונות, והיו הדברים שמחים וערבים. וכך שוחח בדברי תורה עם כל היסורים והכאבים עד הגיע תורו.

קהל הממתנים היו מגוון רחב של אנשים, חלקם רחוקים משמירת התורה והמצוות. זכרני כיצד עמדו משתוממים מול המחזה המדהים. כיצד התורה מסוגלת להשכיח מהאדם את כל מועקותיו וצרותיו, ולהפיח רוח של חיים ושל שמחה גם במדוכא ביסורים!

עדות מרטיטה משנות עלומיו השתמרה בזכרונו של הגאון רבי חיים קרייזוירט זצ"ל

עדות מרטיטה משנות עלומיו השתמרה בזכרונו של הגאון רבי חיים קרייזוירט זצ"ל, רבה של אנטוורפן.

רבי חיים סיפר שבבחרותו נודע לו באחד הימים כי גאון הגאונים ה'רוגוטשובער' - רבי יוסף רוזין זצ"ל, מתעתד לעבור ברכבת דרך העיר קראקא בדרכו לוינה בירת אוסטריה. מטרת נסיעתו היתה לדרוש שם ברופאים עקב מחלה קשה שפקדה אותו. רבי חיים לא חשב פעמיים, לוח סכום כסף, וביקש שידיעו להוריו שהוא מתעכב למספר ימים. מיד עלה לרכבת והתלווה אל ה'רוגוטשובער' עד לגבולות המדינה, שם הוא נאלץ לקטוע את נסיעתו ולא להמשיך עד וינה, משום שלא היתה בידיו אשרת כניסה לאוסטריה. רבי חיים ציין תמיד, שה'רוגוטשובער' היה ה'גדול' הראשון מבין

המשך מעמוד 13 | הגאון רבי יחיאל צוקר שליט"א

הרגישה יותר טוב, וכעבור שעות ספורות התהלכה על רגליה. האיש בא לט"ז, שהציל את חייה, וביקש לשלם לו, כמו שמשלמים לפרופסור, אך הט"ז סירב לקבל כסף. כל השתדלויותיו של הפרנס לשכנע את הט"ז להסכים לקבל - לא הועילו. אמר הפרנס: אביא לו משהו אחר, שאותו הוא לא יסרב לקבל. אביא לו חפצא של מצווה! כבר עשרות שנים הוא הולך עם אותה טלית, שהביא לו חמיו הב"ח לחתונה - אביא לו טלית חדשה.

משהובאה הטלית החדשה לט"ז, אמר: "הייתי שמח לקבל טלית חדשה, אולם מכיוון שאני כבר זקן, ואני מעדיף כשיגיע זמני יעטפו אותי עם הטלית שְׁאָתָה התפללתי כל השנים. היא תעיד עלי שלא הרהרתי מחשבות זרות בשעת התפילה. אִתָּה אני יכול לבוא לשמים!"

כדי שאנחנו נתפלל, ונחזור ונתפלל

חז"ל אומרים: (ירושלמי תענית סג): "רבי אליעזר אומר: אם ישראל עושין תשובה נגאלין ואם לאו אין נגאלין. אמר ליה רבי יהושע" אם אין עושין תשובה אין נגאלין אלא הקדוש ברוך הוא מעמיד להן מלך שגזרותיו קשות כהמן וישראל עושין תשובה ומחזירן למוטב." (סנהדרין צ"ב, ע"ב)

רק לפני כמה ימים, פותח הבחור בסיפור מרטיט, נכנסנו לאיזה מקום מסוכן, אסור לי לספר איפה בדיוק. בשני טורים ארוכים, מצוידים בעשרות קילוגרמים של ציוד כל אחד, אני הולך אחרון בטור מחפה על כולם, אחרי שהטור כולו התקדם אני מזהה משהו שנראה כמו בור ביוב,

הסיפור המרטיט שסיפר לי בעל התשובה על השליחות שקיבל על עצמו בלחימה בעזה

אָשֶׁר לְמַחְתֵּי מִיַּד הָאֲמִרִי בְּחֶרְבִי וּבְקִשְׁתִּי (מח כב)

מאת: הרב ישראל היימן

בימים האחרונים פגש אותי בחור יקר בעל תשובה שזה מקרוב בא ולומד בישיבה החשובה לבעלי תשובה אור החיים שברושלים עיה"ק. הוא כבר לא ילד צעיר, עמוק בשנות העשרים המאוחרות, בתקופה האחרונה הוא זכה לחזות באור האמת ולהיכנס לישיבה הקדושה. בקושי חלפה תקופה קצרה של לימוד והתמדה, התחלה של עליה בסולם התורה וההתמדה וכבר פרצה לה מלחמת חרבות ברזל.

מיודענו שביקש להישאר בעילום שמו, קיבל הודעה על מילואים מיידים עם תחילת הלחימה. הוא בשום פנים ואופן לא רצה לעזוב את הישיבה וניסה בכל דרך להימנע מלצאת מבית היין אל ארץ לא זרועה... כשכלו כל הקיצין והיה נראה שאין ברירה הוא נכנס אל גדול מחזירי התשובה ראש הישיבה הגאון רבי ראובן אלבו שליט"א וביקש את ברכתו ועצתו. הרב ששמע את כל הפרטים אמר לו, שנראה שרצון ה' שהוא אכן ילך לשם. אבל אמר לו שיש בזה מעבר לסיכון החיים גם סכנה רוחנית.

"אבל לך יש שליחות!" אמר לו הרב.

"אם אין לך ברירה ואתה הולך לשם, התפקיד שלך הוא לקדש שם שמים דווקא שם!"

הבחור הרגיש שהוא נתלש ממקור החיים, אבל אחרי כאלו מילים של ראש הישיבה הוא התעודד מעט והלך לשם כשהוא מצויד בברכתו.

הוא חזר כמו שיכור הצמא ליין...

חודשיים הוא היה שם. הראש שלו נתון כל הזמן מלבד בתפקיד הצבאי אותו הוא אמור לבצע, באיך לקדש שם שמים.

הוא הסב את תשומת ליבם של חבריו לניסים, קרא איתם תהילים, לימד את מי שצריך ללמוד קריאת שמע והלכות בסיסיות אותם הוא יודע, חילק ציציות והפנה שאלות לרבנים בישיבה ומחוצה לה.

בקיצור, פעילות קירוב לכל דבר ועניין. מילותיו של ראש הישיבה ליוו אותו בכל צעד ושעל.

לפני כמה ימים הוא קיבל חופש וחזר לישיבה. הוא חזר כמו שיכור הצמא ליין... ברגע שיכל, הוא כבר היה בבית המדרש ובכיתת השיעור להמשיך ולעלות בית ה'.

בסיום השיעור ביום חזרתו הוא ביקש במפתיע את רשות הדיבור. רק לפני כמה ימים, פותח הבחור בסיפור מרטיט. נכנסנו לאיזה מקום מסוכן. אסור לי לספר איפה בדיוק. בשני טורים ארוכים, מצוידים בעשרות קילוגרמים של ציוד כל אחד. אני הולך אחרון בטור מחפה על כולם.

בעזה כל בור ביוב חשוד כמנהרת טרור

עברנו בשביל כלשהו ואחרי שהטור כולו התקדם אני מזהה משהו שנראה כמו בור ביוב.

צריך להבין שבעזה כל בור ביוב חשוד כמנהרת טרור וכל עץ שמונח על הרצפה הוא אולי הסוואה של פתח מאיים...

אני מבקש ממפקד הכח לזרוק רימון לתוך הבור לוודא שלא נשקפת משם סכנה. המפקד מתמהמה קצת עם התשובה ואני דוחק בו שוב. זו האחריות שלי כמחפה אחורי לראות שלא נשאר שום איום מאחור שיכול להפתיע אותנו.

המפקד עדיין לא אישר, אני פשוט מודיע לו שאני זורק את הרימון. משחרר את הניצרה וזורק.

כל זה לוקח שניות מספר, אבל כשבדקים בנוהל רגיל את הפתח אחרי הפיצוץ ומגלים שזו אכן הייתה מנהרה, נדהמים כולם לגלות שני מחבלים שהרימון שזרקתי שלח אותם לגהינום...

המקום בו הם היו כשהרימון שלי פוצץ אותם הוא על פתח המנהרה

אל נכון שלא אלו עושים את המלחמה. לא תחבולות המלחמה הן הנוצחות והכובשות. התפילה והקשר עם בורא העולם והדביקות בו הם אלו שעליהם עומד כל העניין.

הנה אתה היית שם, סיימתי, ראית גם את החרב והקשת. לא היה מנוס מלהשתמש בהם. אבל השכלת לקחת עמך את דברי ראש הישיבה שהאיר את עיניך לראות שהצורה האמיתית בה מתנהלת הלחימה היא המימד הרוחני וקידוש שם שמים ועל כן זכית לנס גלוי כל כך.

אנו בני התורה, תומכי הלחימה האמיתיים לא נרפה ולא ננוח וכל עוד זקוקים עמך בית ישראל לרחמי שמים מרובים ולניצחון על אויבנו הקשים, נעמוד על המשמר להרבות כבוד שמים עוד ועוד, נגדיל תורה ונאדירה ולא נרפה מהתפילה והבקשה עד שירחם ה' עמו ובא לציון גואל במהרה.

ממש. כנראה סיפור של כמה שניות בודדות עד שלא הייתי עומד כאן ומדבר איתכם...

שאלתי את הבחור הצדיק הזה מה התבונה שלו מהסיפור הזה. מבחינתו הכל ברור... הלכתי לשם עם שליחות של קידוש שם שמים, פלא שרואים ניסים כאלו?

אמרתי לו שדומני שהמסר מהסיפור הזה כתוב בפרשת השבוע. בברכת יעקב ליוסף כאשר הוא נותן לו את שכם כירושה נוספת על אחיו הוא מתייחס לצורה בה נלחמו אחיו בשכם ומצהיר: "אשר לקחתי מיד האמורי בחרבי ובקשתי".

פשוטו של מקרא מורה על המלחמה שניהלו בחכמה שמעון ולוי, אמנם גם התרגום אונקלוס וגם רש"י הק' מפרשים את החרב והקשת כתפילה ובקשה.

לאמור, שאכן מלחמה אי אפשר לה ללא חרב וקשת, אבל צריך לידע

המשך מעמוד 9 | רבי ניסים קרליץ זצוק"ל

זמן רב יותר מהצפוי, ולכן הוא ילך מעט לנוח ולאחר מכן נלמד את לימודנו המשותף.

אלא שלפתע אני שומע את אבא קורא לי מחדרו. הוא מראה לי אחד מספרי הראשונים שפתוח בידיו, וכולו נרגש, וכה סיפר: "אתמול היו כאן אנשים שבאו לשאול שאלה מורכבת, וחשבתי לאחר דין ודברים מה צריכה להיות ההוראה, אך לא הייתי בטוח בכך, וביקשתי לחשוב על הדברים מעט בטרם אענה להם. עתה בעלותי על יציעי נטלתי עמי אחד מספרי הראשונים, ולפתע אני רואה מפורשות שאחד הראשונים אומר בדיוק הפוך ממה שחשבתי, ואמרתי לעצמי, איזו סייעתא דשמיא שלא הזדרזתי לפסוק שלא כהוגן, וביקשתי להמתין מעט, והקב"ה הראה לי מהי סייעתא דשמיא..."

(הרב מ. ברמן יתד נאמן / י"ז חשוון תש"פ -)

אלינו בתלונה שהיות ואנו משפחה ברוכת ילדים בלעה"ר, לבטח הסתיימה נגרמה בגללנו, וביקשו שנשלם זאת.

כששמע אבא את הדברים מיד פנה לאמא וביקש ממנה שתזמין אינסטלטור, שיתקן את הסתיימה על חשבוננו. כשראיתי זאת, מעט התרעמתי: חיינו אז בדלות ולא היתה הרווחה בביתנו, וידעתי שאין צדק בטענות השכנים, והיה אכפת לי על הוצאת כסף שאינה צודקת. כשראה זאת אבא, קרא לי ואמר: "שעיה'לה, דע לך, לחיות טוב עם שכנים, זה כרוך בעלות של כסף, ולעתים שווה לשלם מעט ובלבד שנוכל לחיות טוב עם השכנים". היה זה לקח שלא ישכח מזיכרוני. והוא נזכר במעשה נוסף: היה לי נוהג קבוע ללמוד עם אבא בשעת צהרים במשך תקופה. באחד הימים כשהגעתי הביתה ללמוד עמו כהרגלי, אבא אמר לי בנימת התנצלות, שקבלת הקהל היום לקחה

המשך מעמוד 11 | רבי אברהם צבי מרגלית שליט"א

בטוב, ובדיוק בתזמון לא מוצלח הודיעה המשרתת המסורה שהיא עומדת לעזוב את עבודתה. יש לנו מכך צער גדול. היא כבר עובדת אצלנו שנים בקיאה בכל צרכי הבית, יודעת את סדרי העדיפויות של הרבנית. לכן אני מבקש ומתחנן לפני הקב"ה שיסייענו ויעזרנו שהמשרתת תימלך בדעתה ותחזור. על כל דבר, ולו הקטן ביותר, אפשר וצריך להתפלל. קל וחומר על דברים חשובים וקריטיים לחיי האדם.

(מתוך הספר 'מפיק מרגליות')

אותו יהודי אל תלמידיו המופלגים של רבי פנחס הבקאים בקבלה ובתורת הסוד, ושאלם לפשר העניין. סברו שבקבלה ישנו מושג של 'משרתים'. חשבו ויגעו את מוחם, עיינו בספרים עבי כרס, אך לא הגיעו לכלל הבנה. משכלו כל הקיצין, לא היתה בררה, ניגשו לרבים ואמרו, רבינו תורה היא וללמוד אנו צריכים. ילמדנו רבינו מה הסוד של 'להחזיר את המשרתת'.

אמר להם, אין כאן כל סוד. לא מדובר במלאכים, לא בגלגלים, לא בשרפים ולא ביחודים. הענין הוא פשוט. הרבנית אינה חשה

שמענו ותחי נפשכם

הצטרפו אלינו לשיעורים מרתקים של מגידי השיעורים שבחרנו עבורכם, ב'דף היומי בבלי',
ה'עמוד היומי' ו'בדף היומי בהלכה'. כנסו לקו השיעורים של 'דרשו' 077-2222-666

מצב זה היה כרוך בסכנה גדולה, כי אם לא ימצא מקום ללון ויסתובב ברחובות, ייעצר ע"י המשטרה המקומית והם ודאי יסגירו אותו לשלטונות. הוא לא ידע למי לפנות, מי מהם יהודי ומי גוי וחלילה עלול להסגירו?

מדוע אומרים 'ברוך שם כבוד...' בלחש? לא רק סיבה אחת...!

הרב ישראל ליוש

יִקְרָא יַעֲקֹב אֶל בְּנָיו וַיֹּאמֶר הֶאֱסַפְנוּ וַאֲגִידָה לָכֶם אֵת אֲשֶׁר יִקְרָא אֲתֶכֶם בְּאַחֲרֵית הַיָּמִים: (מז א)

סיפר הגאון רבי יעקב גלינסקי זצ"ל על יהודי שהיה מבוקש במשטר הקומוניסטי, ומאמתם ברח מהמדינה והגיע לאחת ממדינות רוסיה האסייתיות, קזחסטאן, טג'יקיסטאן, אך משלא ידע את שפת המקום, לא מצא מקום לינה.

מצב זה היה כרוך בסכנה גדולה, כי אם לא ימצא מקום ללון ויסתובב ברחובות, ייעצר ע"י המשטרה המקומית והם ודאי יסגירו אותו לשלטונות. הוא לא ידע למי לפנות, מי מהם יהודי ומי גוי וחלילה עלול להסגירו? הזיהוי היה קשה, כולם, כולל היהודי לבשו ג'אלביות וטורבן על הראש, ואף הגויים גידלו זקן...

לפתע עלה במוחו רעיון, הוא הסתובב בין הדוכנים בשוק, ומלמל כאילו לעצמו: 'שמע ישראל א' אלוקינו ה' אחד', ואחר כמה רגעים הבחין באדם מבוגר שנועץ את מבטו ומשיב לו: 'ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד'. תשובה זו סיפקה לו מקום ללון בלילות הבאים, הנה הוא מצא יהודי שהואיל בטובו להיטיב עמו.

תבלין לתבשיל ערב ומבושם] אם תבקש לאכול ממנו, יש לה גנאי. ואם לא תבקש, יש לה צער, מחמת תאוותה לאותו מאכל. התחילו עבדיה להביא בחשאי.

גמרא זו טעונה ביאור בכמה נקודות, ראשית, מהו הגנאי באמירת 'ברוך שם כבוד...' ועוד, מדוע באמת משה רבינו לא אמרה ואילו יעקב כן אמרה, מה טעם חילוקי הנהגות אלו? עוד יש לבאר: בדרך כלל מטרתו של 'משל' להוסיף ביאור, מה מתבאר יותר אחר המשל לבת המלך?

הנראה מהכתוב בספרים הק' שהפסוק 'שמע ישראל...' מצהיר את ייחוד ה', שהוא ורק הוא הכח היחיד בכל העולמות, ו'ברך שם כבוד מלכותו...' מתאר את האופן שהמלכות שלו נתפסת בעיני בני אדם בכך בעולם המעשה.

ונבאר הדברים עפ"י דברי הגאון רבי חיים מוואלי'ין ז"ע (רוח חיים פ"ג מ"ב), נפש החיים שער ג' פ"א בהגהה) כי הנה באמרנו 'שמע ישראל ה' אלוקינו ה' אחד' אנו מצהירים שהקב"ה הוא יחיד בכל העולמות כולם, ואין שום דבר בעולם זולתו. ואם רגע אחד יעדר רצונו מפרט קטן אחד בעולם, לא יוכל אותו פרט לקום ולפעול, כי הוא ית' כל הכוחות וכל המציאויות בעולם, וזהו ייחודו ית', יחיד ומיוחד בכל העולמות.

מנגד, כאשר אנו אומרים לאחר מכן 'ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד' ומשבחים את הקב"ה שהוא מולך עלינו לעולם ועד, הרי אנחנו ממועטים מערכו, ופוגמים בהצהרה הקודמת שה' אלוקינו ה' אחד,

הגמרא (פסחים נו א) מתארת את שיחת הקודש בין יעקב אבינו לבניו, שבטי קה, בטרם נאסף אל עמיו, ומכוחו היא מסיקה הלכה לגבי אמירת 'ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד' בקריאת שמע. רשב"ל דרש על פסוק זה: יעקב אבינו ביקש לגלות לבניו את קץ הימים ונסתלקה ממנו שכניה, אמר: "שמא חס ושלוש יש במיטתי פסול, כאברהם שיצא ממנו ישמעאל, ואבי יצחק שיצא ממנו עשו?!" אמרו לו בניו: "שמע ישראל ה' אלוקינו ה' אחד!" והוסיפו ואמרו: "כשם שאין בליבך אלא אחד, כך אין בלבנו אלא אחד", באותה שעה פתח יעקב אבינו ואמר: "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד!" תיאור זה יצר אצל רבנן ספק כיצד עלינו לנהוג, אם נאמר גם אנו 'ברוך שם כבוד מלכותו...' הרי משה רבינו לא אמרה, שהרי לא נכתב בתורה 'ברוך שם כבוד...' אחר פסוק ראשון של שמע, ואם נהג כמוהו ולא נאמר 'ברוך שם...' הרי יעקב אבינו כן אמרה, ועל כן התקינו שיהיו אומרים 'ברוך שם...' בחשאי - בלחש...

ממשיכה הגמ' ומוסיפה משל שאמרו בבית מדרשו של רבי אמי: משל לבת מלך שהריחה ציקי קדירה, [רש"י ביומא מפרש שהוא

לאשתו ואמר לה: 'אל תתקשטי בו בפרהסיא אלא בתוך ביתך', הרי שהטעם שאומרים 'ברוך שם...' בחשאי, הוא משום שהוא קילוס ששייך למלאכים המשרתם בפלטרין של מלך ולא לישראל, ואי"ז משום שמשא רבינו לא אמר ויעקב אבינו אמרה!?

יש לומר שתלוי מי אומר 'ברוך שם כבוד...' , כאשר ישראל אומרים זאת אחר הצהרת 'שמע ישראל...' יש בו אכן משום הקטנת עוצמת ייחוד ה', ובכל אופן הוא נאמר כדי לקרב את הנהגת המלכות אל שכלנו הדל, אבל כשהמלאכים אומרים 'ברוך שם כבוד...' , הרי השגותיהם בייחוד ה' הוא מרומם מהשגת בני האדם, הם רואים את הנהגתו בעולמות גבוהים ונעלים מעולם המעשה, כי שם בשמיים הכל גלוי ואין דמיון והסתרה כלל וכלל, ועל כן כשהם משבחים ואומרים 'ברוך שם כבוד מלכותו...' הם מתכוונים למלכות ה' כפי שהם משיגים אותה, ולפי מבט עיניהם מעולמות העליונים, וזהו תכשיט מתוך פלטרין של מלך שרק המלאכים יכולים לאומרו בקול רם.

ואכן, את חילוקי אופני השבח והשירה בין ישראל למלאכים, נפגוש גם בקדושת תפילת מוסף, המלאכים משבחים ואומרים 'ברוך כבוד ה' ממקומו' ואילו ישראל מייחדים שמו ערב ובוקר ואומרים 'שמע ישראל ה' אלוקינו ה' אחד'.

מעניין לענין באותו ענין, אי' במדרש תלפיות: "חנן תופר מנעלים היה, ועל כל תפירה ותפירה היה אומר 'ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד' שיש בו ייחוד וקישור כל העולמות!"

בפשטות היה חנן אכן מייחד ייחודים ומכווין כוונות תוך כדי מלאכת תפירת הנעליים, אך מרנא רבי ישראל מסלנט ז"ע היה מפרש שחנן היה מעבד כל חוט וחוט וקושר כל קשר וכל תפירה בצורה הטובה ביותר, ומפני שבמזמן של אחרים אייר, היה משתדל במיוחד לעשות הכל כהלכה וכשורה בנאמנות מושלמת, אלו הם הכוונות והייחודים שנוקקים בעבודה עם ממון אחרים...

פעם בא אל רבי ישראל שוחט העיירה שהיה ירא שמים גדול, וביקש ממנו לעזוב את תפקידו בטענה כי הוא חושש מאוד מאיסור נבילה שהוא עלול להכשיל את הציבור.

"במה תעסוק במקום מלאכת השחיטה?" שאל אותו רבי ישראל

"אפתח חנות ואתעסק במסחר..."

"איני מבין אותך" - ענה לו רבי ישראל "אתה עוזב את מלאכת השחיטה מחשש רחוק של איסור אחד של נבילה, ואתה הולך לעסוק במלאכה שיש בה חששות קרובים של הרבה איסורים, לא תגוב... לא תגוב... לא תחמוד.. לא תעשוק... לא תנונו.. לא תכחשו... מדות ומשקלות... ריבית...!?"

פעם סיפרו לרבי ישראל על יהודי מתמיד שלמד ותחב לו נר בין אצבעותיו שלא ירדם תוך כדי לימודו, אלא שפעם אחת נרדם והנר נפל ופרצה דליקה בבית הכנסת...

שומעי הסיפור התפעלו עד מאוד מהתמדתו של היהודי, אך רבי ישראל נחרד כאשר שמע את הסיפור: "כיצד יכול היה ללמוד בצורה כזו ולהזיק ממון אחרים... עליו למצוא דרכים להשיג כסף ולשלם את מה שהזיק לבית הכנסת..."

כי הנה אנו אומרים שהעם, כביכול, הוא מציאות מסוימת והוא מולך עליהם, הרי זה דומה למי שישבח מלך בשר ודם שהוא מולך על ריבי רבבות נמלים ויתושים! מה אנחנו אל מול ייחודו ית', הרי אם הוא יחיד ממש בעולם, הרי גם אנו, עמו, מכוחו, ומה שייך לשבחו שהוא מולך עלינו?!

אלא שבענוונותו רוצה הקב"ה שבשח שאנו משבחים אותו, כאילו אנו העם והוא מולך עלינו ואין מלך בלא עם. וכל זה התקין בחסדו ית' כדי שנדע לקרב את מלכותו למציאותנו ולהשגתנו, שנרגיש כאילו אנחנו עמו והוא מולך עלינו, כמו המציאות במלכות בשר ודם, ובענוונותו מסכים לקבל מאיתנו שבח כזה, למרות שבאמת אין שום כוח בעולם מלבדו וכל הכוחות הם ייחודו ית'.

נמצא, שבאמירת 'שמע ישראל...' ה' אחד' אנו מצהירים את האמת האמיתית והנצחית שה' הוא כח יחיד ומיוחד בעולם, ובאמירת 'ברוך שם...' לעולם ועד' אנו מתארים כיצד זה נראה כאן בעולם לפי השגותינו, כמו מלכות, אנחנו העם והוא המלך, ואפילו שיש בשבח זה מיעוט ערכו, מכל מקום, לגודל ענוונותנו, רוצה בזה ה' יתברך, כי כך הוא תיקן את מלכותו, שנשיג אותה לפי ערכנו והשגתנו.

עתה נבין מדוע משה רבינו כתב בתורה רק 'שמע ישראל...' ולא הוסיף 'ברוך שם...' , משום שהתורה היא אמיתית ונצחית ואין צורך לכתוב בה את הצורה שייחוד ה' נתפס כאן בעולם לפי מיעוט השגתנו, ואילו יעקב אבינו, אחר ששמע שכל בניו מאמינים בייחוד הבורא ית', שיבח את הקב"ה במלכותו, לפי ההשגה שלנו כפי שהיא נתפסת כאן בעולם, כדוגמת מלכות בשר ודם, שאנחנו העם והוא ית' המלך, והשבח הוא ביותר, שגם אנו הנבראים, למרות ההשגה המוגבלת שלנו, מכירים בייחודו ית' בכל העולמות, ויודעים שהמלכות כפי שהיא נראית בעינינו, היא בגלל המוגבלות שלנו.

לפי זה, נבאר שהמשל בא להסביר לנו את עצת החשאיית, כי הרי ממי'נ' אם טוב לאמרו מדוע לא לאומרו בקול רם, ואם רע לאומרו מה תועיל החשאיית, ולדברינו ניחא, כי כשם שבמשל בקשת האוכל בקול גדול יש בה גנאי, וכי בת מלך נזקקת להכריז על תאוותיה כדי להשיגו, אך סוף סוף רוצה היא במילוי תאוותיה, ועבדיה שמוהים את רצונה יגישו לה זאת בחשאי, בלי הכרזות קולניות, כך המטרה הושגה והגנאי נחסך.

כיוצא בזה, אמירת 'ברוך שם כבוד...' אם נכריז זאת בקול גדול, הרי נמעט מערך ייחודו ית', כאילו הוא מולך על נמלים ויתושים, אך סוף סוף רצונו ית' שנשיג את מלכותו לפי מיעוט שכלנו, ולכן חפץ באמירת השבח 'ברוך שם...' לעולם ועד', וזאת גדולת ענוונותנו שמלכותו הנשגבת תרד אל העם ותובן עפ"י השגתו.

אלא שאכן בגמרא זו מבואר שאמירת 'ברוך שם כבוד...' בחשאי היא מעין פשרה בין הנהגתו של משה רבינו לזו של יעקב אבינו, ואילו במדרש רבה (דברים ב לו) מבואר טעם אחר, שכאשר עלה משה רבינו למרום, שמע למלאכי השרת שהיו מקלסין ואומרים להקב"ה: 'ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד', והוריד אותה לישראל, ולמה אין ישראל אומרים אותו בפרהסיא? אמר רבי אסי למה הדבר דומה? לאחד שגנב תכשיט מתוך פלטרין של מלך ונתנו

היה זועק רבי ברוך מרדכי: מה הם לא הבינו? הם לא הבינו איך יוסטא החייט נהיה דוכס, אבל יוסטא החייט לא הבין דבר אחר לגמרי, הוא אמר להם אני מתפלא, תולש את השערות, איך יתכן שהדוכס יוסטא היה חייט...

מרן רבי ברוך מרדכי אזרחי זצוק"ל, היה סמל השאיפות! - וכך הסביר את ברכתו של יעקב

מאת: צבי גטק

איש אשר כְּבָרְתוּ בְּרַךְ אֹתָם (מט כח)

מרן רבי ברוך מרדכי אזרחי זצוק"ל, היה סמל. סמל לדברים רבים. אבל בראש ובראשונה, הוא היה סמל השאיפות!

כל כולו היה שאיפה, בצעירותו אף בוקנותו, וכל כולו בער, צעק, עווד, והרביץ בסביבתו, שאיפות!, בן אדם, איך יודע מי אתה, ומה אתה יכול, למה אתה מיועד, ולמה הינך מסוגל בסייעתא דשמיא.

נביא לשמו ולזכרו, מדבריו בענין.

אנחנו לומדים בפרשת ויחי על ברכת יעקב אבינו ע"ה לבניו שבטי י-ה, אך לכאורה במקום בברכה מתחיל יעקב אבינו בתוכחה, פחו כמים וכו' ארוך אפם.. מאי האי, לכאורה איזו מין ברכה יש כאן?.

הדברים יבוארו על פי מעשה שהיה: מספרת הגמרא במסכת פסחים דף ד', היה אדם אחד סוחר ותיק שעל כל דבר ועניין שהתגלע עימו ויכוח לא היו מגיעים איתו לעמק השווה בשום אופן, אלא היה גורר את כולם לבית הדין, כך כל פעם, רק מתחיל ויכוח והוא מיד מתבצר, 'בא נלך לבית הדין'.

אמרו חכמים, כנראה הוא משבט דן, ולכן הוא תמיד רוצה רק דין. עוד אחד אחר היה שהיה אומר, החלום שלי הוא לבנות וילה על חוף הים, והיה פועל ללא לאות להשיג את חלומו, הלכו החכמים ובדקו את ייחוסו, עד שהתברר להם כי הוא משבט זבולון, עליהם נאמר 'לחוף ימים ישכון' בברכת יעקב אע"ה.

מה היה חשוב לחכמים לציין מהיכן נובעת הנהגה זו? ביאר רבי ברוך מרדכי כך, חז"ל באו ללמדנו כי יש לכל אדם כוחות עצומים, רק שהוא לא משתמש בהם במקום, ולצורך הנכון.

ההוא משבט דן הרי יש בידו כוח דין, הוא יכל בנייתו נכון של כוחותיו להיות אב בית הדין הגדול, אבל בסכלותו הוא ניתב את כוחותיו ליוכחים עקשניים וגרירת כל הסובבים לבית הדין.

ההוא משבט זבולון, יכל בכוחותיו הובולוניים להיות ראש כולל ענק, ראש של רשת מוסדות החזקת תורה, ומה הוא עשה עם כוחותיו, בנה וילה על חוף הים, אך, איזה פספוס, כמה חבל.

אומר יעקב אבינו לבניו, אני אברך אותכם איש בכרכתו, אני אברך אותכם ואגלה לכם, ואדגיש לכם, למה הינכם מיועדים, ראויים, מסוגלים.

ואין לך ברכה גדולה יותר מכך שמגלים לאדם, במה הוא טוב, במה הוא חזק. אין זה מוסר, זו ברכה מאין כמותה.

אבוי לאדם שלא רק שלא בירר את כוחותיו, אלא הוא גם מיואש

ומשקיע בדברים שלא לרמתו. כמה חבל, אח, איזה בזבוז. וכך מסופר במדרש שיר השירים על הפסוק 'לא ידעתי נפשי שמתני, מרכבות עמי נדיב'. פלאי פלאים.

היו היה חייט בציפורי ושמו יוסטא

היו היה חייט בציפורי ושמו יוסטא, יוסטא החייט. והנה יום אחד הגיע לידיעתו כי התפנה משרת המושל של ציפורי, תיכף נסע יוסטא לארמון המלך וביקש לקבוע פגישה עם המלך, לא יאומן, אבל הוא הצליח, והמלך קיבל אותו לפגישה, בפגישתו ביקש יוסטא לקבל את המשרה הנחשקת, להיות דוכס ציפורי, המלך שראה כי הוא מתאים, נהנה לבקשתו, ומינה אותו לדוכס ציפורי.

וכעת, בפתע פתאום מתפרסם מאת המלך ירום הודו כי הדוכס יוסטא יגיע למשול בימים הקרובים, כל העיר געשה, מי זה יוסטא הזה, ומה טיבו.

והנה קול הברה נופל בעיר, תאמינו או לא, יוסטא החייט, כן הוא, הולך להיות הדוכס שלנו, מה יוסטא החייט נהיה מלך?, זה הרי לא יתכן, אבל השמועות היו עקשניות. והנה בא היום הגדול ובשיירה מלכותית נכנס בשערי ציפורי הדוכס החדש. כולם מביטים, ואומרים זה הוא, כן זה יוסטא החייט, אבל לפתע הסתפקו חלקם ואמרו, מה פתאום, הוא רק קצת דומה לו, לא, זה לא יוסטא החייט.

כשאוכלים

גבינה צהובה,
כמה זמן צריך
להמתין ולא לאכול
בשר?

והאם

באכילת פיצה עם
גבינה שנמסה, גם
צריך להמתין עד
לאכילת בשר?

הצטרף למאות הלומדים בתוכנית
הלימוד והמבחנים של 'דרשו'
ב'דף היומי בהלכה'
וכל השאלות יעלמו...

הצטרף כבר עכשיו!

לפרטים, קבלת לוח לימוד, או רישום
בעמדות 'נדרים' ובמוקד 'דרשו' 02-5609000

הויכוח הגיע לחכמי העיר, חכמי העיר אמרו לאחר מחשבה מהירה, יש לנו מבחן. הרי הדוכס יושב במלכותיות ועיניו מביטות ישר בלבד, אם זה יוסטא החייט, כשהמרכבה תעבור ע"י סימטת החייטים, בטח הוא לא יהיה מסוגל להתאפק והא ציץ לכיוון, אם כך יהיה, אות הוא כי יוסטא, הוא יוסטא החייט.

כמובן שהחלה נהירה באזור הספציפי הזה של הרחוב הראשי, דוחק רב היה בסמטת החייטים, וכולם חיכו לראות מה יקרה.

ואכן אחרי דקות מועטות הגיעה מרכבת השרד לאזור, ויוסטא סיבב את ראשו קמעה והציץ לכיוון הסמטה.

בלי שהוא התכוון, פתאום נשמעה קול הברה המונית, כן זה הוא, זה הוא. הקול הזה הפתיע את הדוכס, והוא הורה לעצור את המרכבה באחת.

שקט השתרר בקהל, והדוכס אמר, אני מבין שאתם בהלם מוחלט מכך שאני יוסטא החייט נהייתי הדוכס יוסטא.

אבל את האמת אומר לכם, אני מתפלא על עצמי יותר מכם.

היה זועק רבי ברוך מרדכי: מה הם תמהו, מה הם לא הבינו

היה זועק רבי ברוך מרדכי: מה הם תמהו, מה הם לא הבינו?, הם, לא הבינו איך יוסטא החייט נהיה דוכס.

אבל יוסטא החייט לא הבין דבר אחר לגמרי. הוא התפלא על משהו שונה בתכלית, אמר להם יוסטא, עד שאתם מתפלאים איך יוסטא החייט נהיה דוכס, אני מתפלא, תולש את השערות, איך יתכן

שהדוכס יוסטא היה חייט, הלא כיום ברור לי, כי אני אין אני ראוי אלא להיות דוכס, אני מוכשר למשרה רמה, א"כ איך בזבזתי את מחצית ימי להיות חייט, עבדתי קשה, התמקצעתי בחייטות, היטב אפילו,

אני פשוט לא מאמין, אני הדוכס יוסטא, הייתי חייט, היתכן???

אומר המדרש, יהודי באחרית ימיו יאמר - 'לא ידעתי', לא ידעתי שאני מסוגל כל כך, לא האמנתי שאני ראוי ליותר, אדם שפועל נכון, עומד באחרית ימיו, ומשתומם, איך הצלחתי לצלוח כ"כ הרבה משוכות?, אני לא מאמין על עצמי.

ולמה לא, כי לא ידעתי שמרכבות עמי נדיב, אומרים חז"ל עימי נדיב, ונדיב הוא כינוי לבוית"ש..

ליהודי יש דבר שהוא נקרא 'סייעתא דשמיא', לא ניתן למדוד אותו, לא ניתן באמת לדעת מהו, יש לו מעלית, מרכבה עצומה ומהירה, שתוביל אותו מעל ומעבר למהירות שהוא חושב שקיימת!

על כן יהודי יקר, אנא ממך אל תגיע לידי כך שבעולם העליון תמרוט את שערות ראשך, ותצעק לא ידעתי.

תדע מעכשיו, עימי נדיב, ה' איתנו, ה' איתך, שמו שאנו מצטטים יום יום את הפסוק, [בלי לשים לב...], ה' צבקות עמנו!, יש לך יכולת

להצליח מעל ומעבר לכל דמיון שאתה יכול לדמיין. כי ה' איתך. תתבונן מה הם כוחותיך, תשקיע בהם, ותצליח מעל ומעבר לכל דמיון. אתה נכד של יעקב אבינו, יש בקרבך כוחות עילאיים, טמונה בשרש

נפשך עוצמה אדירה, ואתה מבורך מיעקב אבינו על כוחותיך אלו, תתאמץ, תשאף, תפעל, ויהיה לך סייעתא דשמיא, עד כדי שכבר כאן בעולם, תעמוד ותגיד, 'לא ידעתי נפשי שמתני מרכבות עמי נדיב', ולא

חלילה כיוסטא, שהתפלא ע"ע מה היה לו שבזבו את כוחותיו וימיו.

(לתגובות והארות 08974974aa@gmail.com)

אני מכיר למשל את אחד הנבחנים שכבר שנים רבות משתתף בתוכניות 'דרשו' ועשה את המבחנים בקריית ארבע ובשנה האחרונה מקפיד לבוא דוקא למוקד של מערת המכפלה בגלל האוירה המיוחדת והשקטה ואוירת הקדושה האופפת את המקום

שיחה עם הר"ר יעקב יוסף הולצמן שליט"א, אחראי מוקד המבחנים של 'דרשו' בקברי האבות והאמהות במערת המכפלה

במערה אשר בשדה המכפלה (מט"ל)

מאת: אלעזר גולדברג

כמעט בכל עיר בה מצויים שומרי מצוות נפתח לפחות מוקד אחד של 'מבחני דרשו' בו נבחנים עשרות בני תורה במסלולים השונים, החל מגמרא בבלי וירושלמי, דף היומי ועמוד יומי וכלה במסלולי ההלכה למעשה. בעיר חברון נפתחו שני מוקדים כאלו, האחד בישוב היהודי בקריית ארבע והשני בתוככי מערת המכפלה. את הסניף בקברי האבות יזם ופתח הר"ר יעקב יוסף הולצמן שליט"א שזוכה ללמוד בכלל נץ שעי' מוסדות קבר רחל. שוחחנו איתו כדי להתרשם מהאוירה המיוחדת במקום בזמני המבחנים ונענינו בשמחה ומאור פנים מיוחדים.

• מאיפה הגיע הרעיון לפתוח מוקד מבחנים דוקא במערת המכפלה?

כדי להסביר איך חשבתי על פתיחת המוקד, אספר תחילה את הרקע. מזה מספר שנים יוצאים מדי בוקר כשלושים אברכים מהעיר ביתר עילית ואברכים נוספים שמגיעים מקרית גת בהסעה מאורגנת כדי להשתתף ב'כולל נץ' במערת המכפלה. היציאה היא בשעה 3:50 לפנות בוקר, וכשמגיעים מיד מתחילים ללמוד בחבורה, מתפללים תפילת שחרית כותיקין ושוב חוזרים לתלמודם עד השעה 8:05 בבוקר. כך נעשה מדי יום.

מאחר שרוב הלומדים בכלל זה קבעו את לימודם במסגרת ה'דף היומי' התעורר רצון עז להיכנס ולהשתתף במבחני 'דרשו' מדי חודש במסלול ה'דף היומי'. בתחילה הייתי מפנה את המבקשים להיבחן לאחד מהמוקדים בביתר עילית, אך עם הזמן שחלף זיהיתי את הצורך הגדול לערוך את המבחנים דוקא בזמנים בהם הם לומדים את החומר במשך החודש, בשעות הבוקר המוקדמות - שעות של טוהר המסוגלות לריכוז והבנה ללא מפריעים. ואכן לפני למעלה משנה קיבלתי את האישור לפתוח את המוקד הנוכחי וכך אני מקבל את כל החומרים ישירות אלי והענין נוח ומועיל מאוד לכלל המשתתפים.

• האם נבחנים אצלך רק על ה'דף היומי' והאם מלבד לומדי הכולל יש נבחנים נוספים?

האמת היא שבתחילה חשבתי שהמוקד הזה יהיה מיועד עבור לומדי הכולל בלבד ורק למסלול ה'דף היומי', אולם נוכחתי לראות שלא כן הדבר. במשך הזמן הצטרפו גם מתושבי העיר חברון למבחנים, כי למרות שיש סניף די גדול ומרשים ביישוב קריית ארבע הסמוך, רבים מתושבי העיר חברון מתקשים להגיע לשם או שמעוניינים לעשות את המבחן בשעות המוקדמות של הבוקר ולכן הם מגיעים לסניף שלי במערת המכפלה הסמוכה לביתם. כיום נבחנים אצלי מתושבי המקום במגוון מסלולי 'דרשו', כגון על 'משנה ברורה' על 'דף היומי בירושלמי' ובחודשיים האחרונים גם על 'עמוד יומי' בתלמוד בבלי. כמות הנבחנים משתנה ולא קבועה. בחודשי החורף נבחנים יותר, כעשרים ויותר, כי המבחנים נערכים ביום שישי וכניסת השבת בשעה מוקדמת, לכן מעדיפים לעשות זאת בשעות הבוקר המוקדמות במערת המכפלה. בחודשי הקיץ נבחנים פחות, כי יש זמן לעשות את המבחנים לאחר החזרה הביתה בעיר ביתר עילית. ככלל, בכל החודשים אני נשאר במוקד עד שאחרון הנבחנים מסיים

ניגשו אליה כמה ממקורביו של החפץ חיים ובקשו לשאול את אמו של גדול הדור במה זכתה לבן שיאיר את עיני העולם. 'אינני זוכרת' - השיבה. 'אבל אם אתם שואלים, אני יכולה לומר לכם דבר פעוט אחד שאירע עמי..'

לקט סיפורים על תפילותיהם מסירות נפשם של נשים צדקניות לתורה ומצוות

וְאִקְבְּרָהּ שֵׁם בְּדֶרֶךְ אֶפְרַת (מח"ז)

יולאח רחל על קברה וזוכה ומבקשת עליהם רחמים וכו' (גמ"י)

מאת: הרב יהושע לייבזון

סיפרה פעם בתו של החפץ חיים על אמו של החפץ חיים. כשהביאו לפני מרן החפץ חיים זיע"א את ספר התהלים הישן של אמו הצדקת, התרגש ואמר בבכיה - היודעים אתם כמה דמעות שפכה אמי הצדקת לפני הקב"ה עם ספר זה, כשביקשה שבנה יהיה יהודי כשר...

סיפרה פעם בתו של החפץ חיים על אמו של החפץ חיים, וכה היו דבריה: סבתי לא היתה בעלת ניסים, מחוללת נפלאות מפורסמת וכיוצא בזה, אבל זוכרת אני שבשלהי ימיה כאשר נתפרסם כבר שמעו של בנה בכל רחבי עולם היהודי, ניגשו אליה כמה ממקורביו של החפץ חיים ובקשו לשאול את אמו של גדול הדור במה זכתה לבן שיאיר את עיני העולם.

היא שלא תלתה זכות זו במעשיה, השיבה להם כי אל להם להפנות שאלה זו אליה, שכן לא זכור לה דבר מיוחד שאותו יכולה היא לשייך לכך שיוצא חלציה יגדל לתלמיד חכם עצום.

הנוכחים ניצלו את ההזדמנות ושבו והפצירו בה, שמא בכל זאת תיזכר באיזה מעשה קטן שאינה מייחסת לו חשיבות, אך יש בו כדי להאיר את התעלומה...

- לא לא, אינני זוכרת' - השיבה. 'אבל אם אתם שואלים, אני יכולה לומר לכם דבר פעוט אחד שאירע עמי, לפני חתונתי ביקשה אימי המנוחה לשוחח עמי דקות מספר וכה היו דבריה, בתי הקשיבי לדברי, אנו מצווים לגדל את בנינו לתורה וליראת שמים, על כן אני מבקשת ממך דבר אחד, בכל עת פנויה תלי סידור זה לידך והעתירי תפילה לפני בורא העולם, שתזכי לגדל את לידך לתורה וליראת שמים ואל תשכחי להויל דמעות בעת תפילתך. בסיום דבריה העניקה לי סידור ובו תפילות וספר תהילים, זה כל מה שעשיתי' - סיימה בתמימות אמו של החפץ חיים.

בכל פעם שסיימתי את עבודות הבית או אף כאשר הנחתי סיר תפוחי אדמה על האש, והמתנתי כמה דקות לסיום הבישול, הייתי נוטלת את הסידור שקבלתי מאימי ע"ה, ובוכה בדמעות שליש לרבש"ע שחיון את עיניו של ישראלקה שלי, ואזכה לגדלו לתלמיד חכם וירא שמים.

וכפי שהתבטא לא אחת מרן הגרא"מ שך זיע"א, שכדי שספריו של האדם יתקבלו כפי שזכה החפץ חיים, יש צורך בזכות מיוחדת ואין לדעת מה היא, לפעמים זוהי זכות דמעותיה ורוב תפילותיה של אמו...

או אז פרצה אמו בבכי, ובעקבותיה הילדים שראו זאת

אחד מגאוני הדור בדורינו היה מרן הגאון רבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל. מלבד גאונותו ומידותיו הנאצלות, הכל ידעו כי יגיעתו והתמדתו בתורה הינה לשם דבר שאין לו אח ורע. אך לא רבים יודעים שניצני הגדלות החלו בעיקר לאור רוחה הגדול של אמו הצדקנית.

סיפרו בניו, אודות הרגע בו החל ניצני היגיעה הנשגבה בתורה, שהחלה כבר בגיל קט, ודבקה בו כל ימיו ונמשכה בעליה צרופה, הדבר מעורר צמרמורת על כוחה המופלא של האם היהודיה.

היה זה באותם שנים כשהוריו של רבי שלמה זלמן היו דלים ממש ובבית לא היה כמעט דבר, ואבי המשפחה הגאון רבי חיים לייב נאלץ למצוא מקורות הלואה שסייעו בעדו ולו במעט בעבור מחייט בני המשפחה.

הרבנית ידעה, שכאשר מצב רוחו של מרן ירוד, הרי זה משום שמטרידה אותו קושיא, וכאשר הצליח ליישבה, לא היה גבול לאושרו, מרן אף העיד על עצמו, כי בשעה שמטרידה אותו קושיא חייו אינם חיים: "איני יכול לאכול, איני יכול לישון, ואיני מסוגל להתפלל"

פניני הוד מהליכותיו של מרן הגרא"מ שך זצוק"ל

הרבנית ע"ה היתה אומרת, שלא זכור לה לילה שמרן ישן בשקט. מידי פעם כפץ מהמיטה, כדי לעיין ברשב"א או ברמב"ם. הרבנית ידעה, שכאשר מצב רוחו של מרן ירוד, הרי זה משום שמטרידה אותו קושיא, וכאשר הצליח ליישבה, לא היה גבול לאושרו. מרן אף העיד על עצמו, כי בשעה שמטרידה אותו קושיא חייו אינם חיים: "איני יכול לאכול, איני יכול לישון, ואיני מסוגל להתפלל".

3 כאשר הבחין מרן בתמיהתי, אמר לי "מה אתה מתפלל, דע לך שכל הזמן מחשבותי היו נתונות בלימוד

כח הריכוז שלו בלימוד התורה היה מעבר לכל דמיון, וזאת גם בימי זקנה ושיבה. הוא היה מסוגל לדבר עם אנשים ובו בזמן לחשוב בלימוד. סיפר לי נאמן ביתו הרב יחזקאל אסחייק שפעם ישבה אצל מרן אשה אחת זמן רב. התפלאתי מאד, מדוע מרן מבזבז את זמנו כך. כאשר הבחין מרן בתמיהתי, אמר לי "מה אתה מתפלל, דע לך שכל הזמן מחשבותי היו נתונות בלימוד".

מרן הקדיש זמן רב הן לענייני ציבור והן לענייני הפרט, מעולם לא השיב פני איש ריקים (מלבד בזמן שהכין את השיעור), ובכל זאת הספיק להיות שקוע בלימוד יומם ולילה, ולחבר את חיבוריו הגדולים. למרות כל ההפרעות בזמן הכתיבה המשיך מיד היכן שאחז ללא מחיקות.

לעיתים נכנסתי אליו, והוא לא הרגיש בי, כיון שהיה שקוע כליכול בלימוד. כאשר עמד לעבור מדירתו הישיבה לדירה חדשה שנבנתה בעבורו, הדירה הישנה כבר הוצעה למכירה. הקונים הגיעו וביקשו לראות את הדירה, באותו הזמן בו מרן ישב ולמד בחדרו. מובן שהקונים נמנעו מלהיכנס לאותו חדר, כדי שלא להפריעו מלימודו, אך בני הבית הבהירו להם, שכיון שמרן שקוע בלימוד, אפשר

1 מרן הגרא"מ שך זצוק"ל נשא בעול הציבור ובעולם של יחידים אין ספור בעולם כולו, אך תמיד חשתי, כי העיקר אצלו הוא לימוד התורה, העולה לאין ערוך על כל שאר עיסוקיו הרבים. תמיד נהג להדגיש, כי צריך להשקיע בלימוד את כל הכוחות - "הארעווען אין לערנען". עמל בתורה - הוא הדבר החשוב ביותר בחיי האדם. ידועים דבריו, שהעבירה הגדולה ביותר היא להיות 'עם הארץ'.

מרן סיפר לי, שבהגיעו לגיל ברימצוה כבר היה בישיבה, ולא עלה על דעתו להפסיק את לימודו ולנסוע הביתה. חגיגת הברימצוה שלו התבטאה בעליה לתורה שקיבל באותו יום, ותו לא. שהרי ברימצוה אינה מתבטאת בחגיגה. הנער חתן הברימצוה, צריך לקבל על עצמו בעיקר להמשיך ללמוד ביתר שאת וביתר עז. קבלת עול המצוות מחייבת את הנער ללמוד יותר מכפי שלמד קודם שהיה מחוייב במצוות.

2 "איני מסוגל ללמוד בצורה כזאת, כשאני לומד אני צריך לחבק את הספר"

אהבת התורה של מרן לא היתה מופשטת וערטילאית. הוא אהב את התורה האבה עזה, כדרך שאדם אוהב את בנו יחידו, ואף יותר מזה.

כאשר לעת זקנה נחלשה ראייתו עד מאד ולא היה מסוגל לראות את האותיות שבספר, הציע הגר"מ פיינשטיין לשלוח לו מאמריקה מכשיר אופטי מיוחד, שכאשר מניחים אותו על הספר מופיעות עליו האותיות בצורה מוגדלת מאד. מרן סירב להצעה זו, באומרו: "איני מסוגל ללמוד בצורה כזאת, כשאני לומד אני צריך לחבק את הספר". מי שזכה לראות פעם באיזו הארה ושמחה החזיק מרן את הספר בשעת הלימוד, הבין...

4 והנה מתפרץ אדם צעיר אל החדר, היה זה מרן, ופונה מיד אל ר' חיים עוזר

סיפור מאפיין הוא, כיצד נבחר מרן לשמש כראש ישיבה עוד בהיותו צעיר לימים. היה זה במקום נופש, באסיפת גדולי התורה. הגאון רבי חיים עוזר והאדמו"ר מקרלין היו בעיצומה של שיחה, והנה מתפרץ אדם צעיר אל החדר, היה זה מרן, ופונה מיד אל ר' חיים עוזר: "יש לי תרוץ לקושיה שהעלינו אתמול..." גדולי התורה שנכחו במקום, מחו: היתכן ש"אינגל" (נער) צעיר מתפרץ ללא כל רשות, כשגדולי הדור נמצאים ומשוחחים ביניהם? אך ר' חיים עוזר הגיב: "אין זה מחמת חוסר דרך ארץ, אלא כשהוא שקוע בלימוד, הוא אינו רואה איש לפניו. הוא רואה אך ורק את התורה שהוא עוסק בה..." האדמו"ר מקרלין התפעל מאד, ואמר: "ראש ישיבה כזה אני צריך בישיבה שלי". כך התמנה מרן לראש ישיבה בפעם הראשונה, בישיבת קרלין.

5 אתה יודע למה אברכים רבים כל כך נשברים בהגיעם לגיל 24-25?

בהזדמנות שח לי: "אתה יודע למה אברכים רבים כל כך נשברים בהגיעם לגיל 24-25? בגיל זה מגיעים להגע של אמת, ועושים חשבון נפש: למה הגעתי?! ואז, מגיעים למסקנה שהיו צריכים לדעת בגיל הזה לפחות את שמונת המסכתות הנלמדות בישיבות, אם לא יותר, ולמעשה לא יודעים מאומה, כי גם את אותם דפים שלמדו בעיון, והיה להם סיפוק שחידשו בהם חידושי תורה, כשמגיעים לגיל זה מרגישים שהחידושים הללו לא היו חידושים, ולא היה כדאי לבזבז זמן רב כל כך בשבילם, והם מתאכזבים מדרך לימודם".

6 אילו לא היה משנה ברורה, אפילו דיני 'אשר יצר' לא הייתי יודע...

כדי להמחיש לי את ירידת הדורות, סיפר לי מרן על גדול אחד שחי לפני 120-130 שנה וחבר ספר חשוב (לצערי שכחתי את שמו ושם ספרו), וכך כתב בהקדמתו: "בדורות שקדמו לי, כששאלו שאלת רב, היה פוסק רק אחרי שעבר על כל הש"ס, וזאת מפני שדברי תורה עניים במקום אחד ועשירים במקום אחר. לצערי, אני אינני מסוגל לכך, וכששואלים אותי שאלה בהלכות שבת, אני עובר רק על מסכת שבת, עירובין ושאר הסוגיות הקשורות למסכת שבת. כששואלים אותי באיסור והיתר, אני עובר רק על מסכת חולין, ושאר הסוגיות השייכות לאיסור והיתר".

"ואני" - אמר מרן - "לצערו ולבושתנו, כאשר שואלים אותי שאלה, אילו לא היה משנה ברורה, אפילו דיני 'אשר יצר' לא הייתי יודע... איני יכול לפסוק לא מהש"ס, לא מהשולחן ערוך ולא מכל מקום

אחר, אלא רק מהמשנה ברורה. זאת אומרת, שהיום אנחנו לא יודעים שום דבר".

מרן היה סבור, שאיכות הלימוד בדורנו מצביעה על ירידת הדורות. לעומתו דעתו של הרב מפוניבז' היתה, שדורנו עולה על הדור הקודם. הוא אמר שבישיבת פוניבז' שבליטא לא היו תלמידים שהצטיינו בהתמדה, ביראת שמים, ואולי גם בידעת הש"ס, כפי שיש בפוניבז' של היום.

7 מרן מצביע על כך, שקביעות עתים לתורה היא זו שהחזיקה את האיש היהודי בכל הדורות

בהזדמנויות רבות היה מרן מצביע על כך, שקביעות עתים לתורה היא זו שהחזיקה את האיש היהודי בכל הדורות. בסיום הש"ס של 'הדף היומי' בשנת תשמ"ג אמר מרן: "יהודים חיו בלי ד' אמות קרקע תחת רגליהם. שום דבר מדיני לא היה לנו, רק גלות, גלות וגלות. כל האומות אינן יכולות להתקיים כך, אומות רבות - אבד זכרן ועברו ובטלו מן העולם, עד אשר אפילו שמותיהן לא יזכרו ולא יפקדו, כשאין להן אדמה משלהן - חדלות הן מלהתקיים. ואילו אנחנו, אלפי שנים בגלות בלי אדמה משלנו, ואנחנו חיים וקיימים! אין זאת אלא מפני שאנחנו עם מיוחד, 'עם לבדד ישכון', עם של 'אל תקרי הליכות אלא הלכות'".

אולם מרן היה מוסיף, כי לא די בכך שבאים לשיעור ולומדים כדי 'לצאת ידי חובה'. לימוד אמיתי הוא לימוד המעצב את דמותו של האדם. בהנחת אבן הפינה לבית הכנסת 'דברי שיר' של צא"י בבני ברק אמר מרן "לא די במה שנלמד את הש"ס, עלינו להגיע לכך שהש"ס ילמד אותנו" דבר עמוק הוא. יש אנשים שלומדים אבל הגמרא והלימוד אינם משפיעים עליהם. "חכמה בגויים תאמין, תורה בגויים אל תאמין", התורה, שלא כמו שאר החכמות, צריכה לשנות את האדם ולבנותו.

8 בקשו התלמידים שיגיד להם דברי חיזוק. שאל מרן: "על מה אתם רוצים שאדבר?"

בשיעור האחרון של ה'זמן' בקשו התלמידים שיגיד להם דברי חיזוק. שאל מרן: "על מה אתם רוצים שאדבר?" ענו התלמידים: "אנו מחכים לחיזוק לקראת בין הזמנים".

נענה מרן ואמר: "תמיד נתקשיתי בתפילת רבי נחוניא בן הקנה. רבי נחוניא בן הקנה היה מתפלל בכניסתו לבית המדרש וביציאתו. בכניסתו היה מתפלל שלא יארע דבר תקלה על ידו, וביציאתו היה נותן הודאה על חלקו. בכניסתו לבית המדרש היה מרבה בתפילה 'שאייר עיני במאור תורתך... ותצילני מכל מכשול וטעות... שלא אומר על טמא טהור ולא על טהור טמא... וישמחו בי חברי... גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך וכו'. דבר זה מובן מאד, צריך להרבות בתפילות בכניסתו לבית המדרש, שיזכה לאמיתיה של תורה ולא

מה המיוחד שהיה באפרים ומנשה שראוי להתברך בהם? ועל הגאון רבי חיים פנחס שיינברג זצ"ל שנהג לברך בחורים ביד אחת, ונשואים בשתי ידיים

הרב הנני צ'ולק שליט"א בפנינים והארות לפרשת השבוע

יש לתמוה, איך אמר יוסף לא כן אבי, הלא גמ' מפורשת היא, שבכלל איש אמו ואביו תיראו נכלל איסור סתירת דברי אביו?

ויאמר יוסף אל אביו לא כן אביו כי זה הפכוד (מ"ח י"ה)

יש לתמוה, הלא גמ' מפורשת היא (קידושין ל"א:), שבכלל איש אמו ואביו תיראו נכלל איסור סתירת דברי אביו, וא"כ איך אמר יוסף לא כן אביו? ובפ' הטור כתב לבאר שלא סתר יוסף את מעשה יעקב, רק אדרבה, אמר יוסף, מזה שהוצרכת לשכל את ידיך, אני רואה שלא בדין עשיתי במה שהעמדתי את מנשה נגד יד ימינך, וזה מה שאמר 'לא כן אביו', שאמר יוסף, אביו: לא כן כמו שאני העמדתי אותם הוא הנכון, אך מ"מ מאחר שזה הפכוד, שים נא ימינך על ראשו.

דקודם החופה מוכשר העת לברך כשליכם נשבר ומכוונים לשם שמים, דוגמת שמברכים האבות את הבנים בערב יו"כ

בְּךָ יִבְרַךְ יִשְׂרָאֵל (מ"ח ב)

ברכת הבנים - מנהג קדום שהיו ההורים מברכים את בנם החתן בצאתם לחופה. וכך מובא ב'בית נאמן בישראל' (בעלזא) בשם ספר התניא רבתי: מנין לברכת הכלה מהתורה שנאמר 'ויברכו את רבקה', אי נמי דכתיב (בראשית א כ"ב) 'ויברך אותם אלוקים'. וב'שולחן העזר' (סי' ז' א' סק"ו) כתב דקודם החופה מוכשר העת לברך כשליכם נשבר ומכוונים לשם שמים, דוגמת שמברכים האבות את הבנים בערב יו"כ. מעשה היה אצל הגר"ש אונגר זצ"ל בעת שנישא (בזו"ש) בא"י, בטרם צאתו למעמד החופה ניגש אל האדמו"ר מבעלזא, וביקש: 'היות והמנהג כי ההורים מברכים את בניהם בטרם צאתם לחופה, עז חפצי ובקשתי כי יאציל רבינו מברכותיו על ראשי!', על אתר הניח הרב את ידיו על ראשו ובירכו ברוב ברכות וטובות. עוד הזדמנות מובא לברך את בנו כשמכניסו בבריתו של אברהם אבינו, והמקור הוא מהתרגום יונתן עה"פ 'בך יברך ישראל', שתרגם 'בך יוסף ברי יברכון בית ישראל ית ינוקא ביומא דמהולתא למימר ישוינך ה' כאפרים וכמנשה' (בך יוסף בני יברכו בני ישראל ביום מילת התינוק 'שימך ה' כאפרים וכמנשה'), ושם הג"ר דוד פיינשטיין שליט"א שנכח בברית של נכד רבי שריה דבליצקי זצ"ל ושמע שאמר 'יקיים בך הפסוק 'שימך'.. לאחמ"כ שאל את הגר"ש אם התכוון לצאת דברי תרגומו, והשיבו דלכך כוונתו (מרשימות הרב ש. טיקוצקי שליט"א).

ורבי חיים פנחס שיינברג זצ"ל נהג לברך בחורים ביד אחת, ונשואים בשתי ידיים

בְּךָ יִבְרַךְ יִשְׂרָאֵל (מ"ח ב)

ברכת הבנים - בסידור הגר"א מובא דאסור לברך בשתי ידיים לבד ממי שהוא כהן. ועיין ב'תורה תמימה' פר' נשא קל"א) דהגר"א מוילנא בירך את רי"ח לנדא (מו"ץ דוילנא) בחופתו, והניח ידו אחת על ראשו בעת הברכה ואמר שלא מצינו ברכה בשתי ידיים רק לכהנים, וכן כתב בסידור האר"י דיש לברך רק ביד אחת. ובסידור 'הכתב והקבלה' כתב שיניח שתי ידיו על בניו ויברכם (ליל שבת לפני קידוש). ואם סומך שתי ידיו יהיה בזה תוספת ברכה, אבל גם מברך ביד אחת די בזה (נפש כל חי ב') ואני נהגתי לברך הנשוי בשתי ידיים, בעדו ובעד ביתו, ולפנויים ביד

אחת. אמנם לבחורים לומדי תורה בשתי ידיים גם כן, כי התורה מסייעתם במקום אישה (פחד יצחק ברכה). ורבי חיים פנחס שיינברג זצ"ל נהג לברך בחורים ביד אחת, ונשואים בשתי ידיים (נר לשולחן שבת). רבי יהודה אסאד כתב: 'ותמה אני על הכרעת הרמ"א (או"ח סי' קכ"ח ס"א) דזר שנושא כפיו אפי' ביחידי עובר בעשה, הרי מעשים בכל יום שאבות מברכים לבניהם, וגדולי ישראל מברכים ליחידים וגם לרבים בברכת כהנים?!' (שו"ת יהודה יעלה או"ח מ"א) והביה"ל (שם) כתב דלפי"ז יש לתמוה על מנהג העולם לברך אחד לחברו בין שהוא כהן או זר בעת שנפרד ממנו 'ברוך'. ואולי דווקא בפריסת ידיים עובר הזר בעשה, אבל כשאומר זאת שלא בתפילה, הוי כמכוון לא לקיים מצוות ברכת כהנים. ורבים הורו ע"כ לעשות שינוי בלי פרישת ידיים, או לברך בישיבה, או כקורא בתורה בניגון וטעמים, או שלא יחלק האצבעות, או שהאיסור רק כשמברך בדוכן ויש שכתבו דאין בזה איסור (כיעב"ץ) ואדרבה לא יעשה שינוי (ב"ח).

מה המיוחד שהיה באפרים ומנשה שראוי להתברך בהם?

וַיְבָרְכֵם בַּיּוֹם הַהוּא לְאֵמֹר מָה יִבְרַךְ יִשְׂרָאֵל לְאֵמֹר יִשְׁמְךָ אֱלֹהִים כְּאֶפְרַיִם וְכַמְנַשֶּׁה (פ"ח כ)

כל הברכות שהאבות הקדושים ברכו לבניהם, כמו אברהם ליצחק, ויצחק ליעקב, לא נאמר בהם שהברכה הזו תישאר כברכה שבה יברך כל אדם את בניו, רק על ברכה זו נאמר כן, כמו שפרש"י: "הבא לברך את בניו, יברכם בברכתם ויאמרו איש לבנו 'שימך אלוקים כאפרים וכמנשה', וא"כ נראה שברכה זו היא גדולה וחשובה מאוד ומועילה, ובאמת נשאה ברכה זו כנוסח הברכה של איש לבניו לדורות. ומה המיוחד שהיה באפרים ומנשה שראוי להתברך בהם? כשנתבונן נראה שאכן יש בזה דבר שהוא ראוי להיות לדוגמא ולברכה, אחת המידות הכי גדולות היא מידת הקנאה, וכבר אמר הרא"ש (בארוחת חיים): אל תתן בלבבך קנאה שזו היא חולה רעה שאין לה רפואה, ואמר קהלת, ראיתי את כל המעשים אשר נעשו תחת השמש והיא קנאת איש מרעהו, ועוד אמר 'ורקב עצמות קנאה' (משלי י"ד) - כי הקנאה גורמת לאדם לרקב עצמות ממש מכאב והתמרמרות, ואשרי לו לאדם אם יכול להגיע בתיקון נפשו שלא תשלוט עליו, ותהיה לו עין טובה על חבריו. והנה נתבונן, מנשה הוא הבכור וראוי היה להקדימו בכל דבר, וכן עשה יוסף שלקח את אפרים בימינו משמאל אביו, ואת מנשה בשמאלו מימין אביו, דייק להגן שלא תהיה פגיעה בבכורתו של מנשה, אבל יעקב אבינו שכל את ידיו וישת על ראש אפרים את יד ימינו ושמאלו על ראש מנשה, והקדימו בברכתו להקדימו בברכה, בדגלים, ובחנכת הנשיאים. אפשר לנו לשער את הפתעתו ואת צערו של מנשה על עלבון גדול הזה, הרי ידע מה חשיבותן של ברכות יעקב, גם יוסף עצמו נבהל, כמו שמעידה התורה, "וירא יוסף כי ישית אביו יד ימינו על ראש אפרים וירע בעיניו" אבל מנשה עצמו לא הגיב ולא אמר ולא עשה כלום, לא בשעת מעשה, ולא לאחר מכן, האם דבר פשוט הוא? הרי קשה מאוד הוא לאדם לסבול ולראות עצמו פחות מחברו, ועל דבר זה נכשלו רבים ונאבדו, כדאיתא ב'מסילת ישרים' (פי"א) מי גרם לירבעם, מי גרם לקרח, מי גרם למרגלים, מי גרם לשאול, מי גרם ליואב, נוראות להתבונן בזה בעומק ודקות העניין! ומה גם שהבכור יישאר לנצח פחות בכבודו מאחיו הקטן? יעקב אבינו שראה את צדקתו וענוותנותו של מנשה גם בעת קשה זו עברו, ציווה שברכתו זו תישאר ברכה לנצח וכל אדם יברך את בניו 'שימך אלוקים כאפרים וכמנשה', ותישאר ביניהם אהבת אחים נאמנה. וזו ברכה יקרה, שיוכל אדם לעמוד במצבים מעין אלו בשלמות הנפש, ומכאן פתח למידות טובות, ולגאולה השלמה, דבאין קנאה אין שנאה (דבריהם זכרונם).

חידות לפרשת השבוע:

- א. איזה חסד עשו הכנעניים עם יעקב, למה זכו בזכות כך, ובמה ישראל עושים חסד?
- ב. מדוע נתקצרו שנותיו של יעקב בל"ג שנים (לעומת חיי יצחק אביו)?
- ג. היכן נרמזו בפרשתנו שיהושע בן נון הכניס את ישראל לארץ?
- ד. היכן נרמזו בפרשתנו חלום פרעה עם הפרות?
- ה. מה המשותף בין ברקה לקהת, לוי ועמרם, יוסף ויהושע, שמואל ושלמה, משה והלל הזקן?
- ו. מה הקשר בין ז' ימי המשתה ל-ז' ימי האבלות, ומה הבטיח הקב"ה שיהא לעתיד לבוא, בגלל שהתאבלו על יעקב?
- ז. מהיכן ידע יעקב את זמן הקץ שנסתם ממנו?

- הארץ, דהנה דג' בארמית נקרא 'נונא', וזה הרמז - שמי ששמו כשם הדג (גון) - בנו יכניסם לא". וזהו "וידגו לרוב בקרב הארץ".
- **תשובה לחידה ד.** איתא במדרש רבה (צ"ח י"ח): על יוסף נאמר 'בן פורת יוסף', והכוונה היא שנתגדל יוסף ע"י הפרות שבחלום פרעה - שפטר את חלום פרעה בו ראה פרות.
- **תשובה לחידה ה.** איתא במד"ר (ק, י): ששה זוגות - שנותיהם שוות: רבקה וקתה, שניהם חיו 133 שנה, ועיין תוס' (יבמות ס"א) שכתב שהמדרש הזה סובר שרבקה היתה בת 14 שנה כשנישאה ליצחק. לוי ועמרם - חיו 137 שנה. יוסף והושע - חיו 110 שנים. שמואל ושלמה - חיו 52 שנה. משה והלל הזקן - חיו 120 שנה.
- **תשובה לחידה ו.** איתא במד"ר (ק, י"ג) עה"פ 'ייעש לאביו אבל שבעת ימים', למה עושים 'שבעה'? - כנגד ז' ימי המשתה. אמר להם הקב"ה: בעוה"ז נצטערתם עם הצדיק הזה ושמתם לו אבל ז' ימים, לעוה"ב אני מחזיר אותו מאבל לשמחה, שנאמר (ירמיה ל"א) 'הפקתי אבלם לששון וניחמתים ושימחתים מיגונם', וכשם שאני מנחם אתכם, כך אני מנחם את ציון וכל חורבותיה, כפי שנאמר (ישעיה נ"א) 'כי ניחם ה' ציון ניחם כל חרבותיה, וישם מדברה כעדן וערבתה כגן ה', ששון ושמחה ימצא בה תודה וקול זמרה'. כן יהי רצון במהרה בימינו אמן.
- **תשובה לחידה ז.** כתב ה'דעת זקנים' האופן שנתוודע ליעקב זמן הקץ, היה ממעלות הסולם שחלם, שראה שרו של עשו עולה במעלות (מד"ר ס"ח י"ב) ולפי סכום המעלות ידע יעקב אימתי הוא זמן הקץ.

(מתוך עלונו של הרב צ'ולק - ויחי תשפ"ג)

- **תשובה לחידה א.** איתא במד"ר (ק, ו) עה"פ 'ויבואו עד גורן האטד', הכנעניים היו ראויים לדוש כאטד (להירמס), ובזכות מה ניצולו - בזכות חסד שעשו עם יעקב אבינו כשהלכו ממצרים לארץ כנען לקברו. ומה החסד שעשו? רבי אליעזר אמר: מפני שהתירו את אזורי מותניהם, שזהו סימן הכנעה ואבלות. ריש לקיש אמר: שהלכו חלוצי כתף. רבי יהודה בר שלום אמר: מפני שהראו באצבע ואמרו: אבל כבד זה למצרים. ורבנן אומרים: מפני שזקפו קומתם. פירוש: שמגודל המחנה שהיה סביב מיטתו - לא יכולים היו לראותו, עד שהגביהו עצמם על אצבעות רגליהם. מסיים המדרש: והלוא דברים קל וחומר, ומה אלו שלא הלכו לא ברגלם ולא בידם, אלא שהראו באצבע - ניצולו מהפורענות, ישראל, שעושים חסד עם גדוליהם ועם קטניהם בידיהם וברגליהם - על אחת כמה וכמה.
- **תשובה לחידה ב.** כתב ה'בעל הטורים' על הפסוק בפרשתנו המספר כי יעקב חי 147 שנה (ולא 180 שנה כפי שיצחק אביו חי), דזה נגזר על יעקב מפני שקילל (בטעות) את רחל, ואמר 'עם אשר תמצא את אלוהיך לא יחיה' (ויצא ל"א ל"ב). וע"כ נחסרו לו משנותיו כמנין יחיה ל"ג. וב'דעת זקנים' וה'חזקוני' (בפ' ויגש מ"ז ח) כתבו שנמצא במדרש, בשעה שאמר יעקב לפרעה מעט ורעים היו שנות חיי, א"ל הקב"ה אני מילטתיך מעשו ולבן, והחזרתי לך את דינה ואת יוסף, ואתה מתרעם על חיך שהם מעט ורעים, חיך שמניין התיבות שיש מ'ויאמר יעקב עד ימי מגורי, כל יחסרו משנותיך, והם ל"ג תיבות ומניין זה נחסרו מחייו, דיצחק חי ק"פ שנה, ויעקב חי רק קמ"ז.
- **תשובה לחידה ג.** איתא במד"ר (צ"ז ג) עה"פ 'וידגו לרוב בקרב

יכשל בטעות וכו'.
 אם כן, לכאורה, קל וחומר הוא שביציאתו מבית המדרש היה צריך להרבות בתחנונים, שהרי הוא יוצא עתה ממקום קדוש אל הרחוב, רחוב מסוכן ומלא מכשולים, ה' ישמרנו. ואילו רבי נחוניא בן הקנה, ביציאתו מבית המדרש פותח בשיר ובהודאה, ולא בתפילה ובתחנונים 'מודה אני לפניך ששמת חלקי מיושבי בית המדרש ולא שמת חלקי מיושבי קרנות', רק לאחר שהדבר ברור לך, הנך במצב שתוכל - בדיעבד - לצאת לרחוב, כאשר ההתייחסות שלך לאנשי הרחוב היא מלמעלה למטה, במבט של 'נעבאך', כמה הם מסכנים..."
 "אמנם פשוט, כי בלי סייעתא דשמיא אי אפשר להצליח כלל, ודאי יש להרבות ולהתפלל בעומדנו לפני 'בין הזמנים' אשר סכנתו עצומה, אבל עיקר העיקרים הוא להתבונן עתה, בעומדנו בבית המדרש, להבין את האשרינו מה טוב חלקנו ומה נעים גורלנו, ואז בעזרת ה' נזכה שלא נקבל כל השפעה מהרחוב ומהמונם". (נמסר לי ע"י בני-תלמידו רבי יצחק)

(הרב שלמה לורנץ ז"ל - מתוך הספר 'במחיצתם')

יכשל בטעות וכו'.
 אם כן, לכאורה, קל וחומר הוא שביציאתו מבית המדרש היה צריך להרבות בתחנונים, שהרי הוא יוצא עתה ממקום קדוש אל הרחוב, רחוב מסוכן ומלא מכשולים, ה' ישמרנו. ואילו רבי נחוניא בן הקנה, ביציאתו מבית המדרש פותח בשיר ובהודאה, ולא בתפילה ובתחנונים 'מודה אני לפניך ששמת חלקי מיושבי בית המדרש ולא שמת חלקי מיושבי קרנות... שאנו משכימים והם משכימים... אנו עמלים והם עמלים... אנו רצים והם רצים, אנו רצים לחיי עולם הבא והם רצים לבאר שחת וכו'. מדוע בחר עתה בשיר ובהודאה, ולא בתפילות ובתחנונים, בעמדו על מפתן הסכנה היותר גדולה?
 התירוץ הוא - אמר מרן - אדרבה ואדרבה! מכיון שהרחוב כל כך מסוכן, לפיכך בחר רבי נחוניא בדרך השבח וההודיה. ודאי שצריך להתפלל לפני שהולכים לרחוב, אולם תפילה בלבד אינה מספקת, כיון שהסכנה כל כך נוראה...
 רבי נחוניא הראה לנו את הדרך כיצד להתמודד עם סכנת הרחוב. עצור והתבונן, מה אנחנו ומה הם. עכשיו, בעודך עומד בבית

זה קרה בהג הפסח...

כעבור זמן מה שהגיעו הנושים לקבל את כספם בחזרה, לא היה בידי להשיב את הממון, ובלית ברירה נאלץ לא אחת להשיב להם משכון או תמורה מכלי הבית המועטים שהיו עמו.

אותו יום שלישי לא יישכח מזכרונו - העיד לימים רבי שלמה זלמן - כשהגיעו הנושים וביקשו לקחת משכון בעד תשלום דמי החוב, ובבית כבר לא היה כמעט דבר, אמא הביאה את כל תכשיטיה וכלי הכסף המועטים שהיו ברשותה, והם נכנסו לביתם ולקחו את ספרי הקודש הלא מעטים שהיו בבית, היו אלו הספרים בהם למד אביו הגדול רבי חיים לייב עם בניו לחכמם וללומדם.

או אז פרצה אמו בבכי, ובעקבותיה הילדים שראו זאת מבלי יכולת לסייע, כשאמו אומרת בתפלתה - רבש"ע, על הכל אני מוכנה לוותר ואין לי צורך בכלים שיקלו עלי בחיי, אבל את ספרי הקודש, אלו שבעלי הגדול לומד עממם עם בניו ומגדל בכך את ילדינו בדרך העליה, על זה אינני יכולה לוותר בשום אופן, ופנתה בדמעות שלישי לרבש"ע שיסייע עמה...

אותן דמעות רותחות שיצאו מליבה הפועם של האם המסורה, שהראתה יותר מכל מהי ערכה של לימוד התורה בספרי הלימוד, החדירו בלב הינוקא שלמה זלמן מהי אהבת התורה שאינה יודעת גבול, מהו ערך החיים האמיתי לעומת דברים שאינם כה אמתיים וחשובים בעיני האדם.

מיני אז החליט רבי שלמה זלמן להשקיע כל עיתותיו בהעמקת התורה ויגיעתה... דמעותיה של אם.

(מתוך החוברת 'נשים במאי קזיין')

הם היו שלושה שסעדו יחד בשולחן אחד.

אחד מהם אכל מצות יד והשניים מצות מכונה. האוכל מצות יד הקפיד לא לאכול מצות מכונה, ואילו השניים האחרים לא מקפידים ואוכלים גם

מצות יד

האם שלושתם יכולים לזמן בברכת המזון?

המשך מעמוד 22 | הר"ר יעקב יוסף הולצמן שליט"א

את המבחן. גם כאשר לומדי הכולל חוזרים לביתר אחרי 8 שבועות, אני נותר עם תושבי המקום המבקשים לסיים את הבחינה. לפעמים אני נשאר לצורך כך עד שעה 10 בבוקר.

• אם אפשר, תשתף אותנו בבקשה ככל שאתה יודע על ציבור הנבחנים ועל האוירה המיוחדת במקום.

כאמור, ציבור הנבחנים מגוון מאוד. למרות שרובם מלומדי הכולל המתגוררים בביתר עילית, יש גם מצטרפים מהעיר חברון, בני תורה מובהקים מהציבור הדתי. אני מכיר למשל את אחד הנבחנים שכבר שנים רבות משתתף בתוכניות 'דרשו' ועשה את המבחנים בקריית ארבע ובשנה האחרונה מקפיד לבוא דוקא למוקד של מערת המכפלה בגלל האוירה המיוחדת והשקטה ואוירת הקדושה האופפת את המקום.

המוקד שלי אינו ככל המוקדים בו תושבי האזור נבחנים בבית הכנסת בו הם רגילים להתפלל והמקום מוכר להם. אצלנו יש מוקד כללי יותר העונה על כמה צרכים של מגוון אוכלוסיות, אברכי כולל לצד אנשי עמל בני תורה, חרדים ודתיים כאחד. גם להם 'דרשו' נותן מענה מושלם.

הצטרף למאות הלומדים בתוכנית הלימוד והמבחנים של 'דרשו' ב'דף היומי בהלכה' וכל השאלות יעלמו...

הצטרף כבר עכשיו!

לפרטים, קבלת לוח לימוד, או רישום בעמדות 'נדרים' ובמוקד 'דרשו' 02-5609000

נושאי הלימוד ב'דף יומי בהלכה'

מדוע בברכת המוציא אחד יכול לברך להוציא את כולם ואילו בברכת המזון כל אחד צריך לברך בעצמו?

• 'שנים שאכלו, אף על פי שברכת 'המוציא' פוטר אחד את חברו, מצוה לחלק שיברך כל אחד ברכת המזון לעצמו.' (שו"ע)

והטעם שחילקו בין ברכת המזון ל'המוציא': דבתחילת הסעודה שקובעים לאכול יחדיו, דעתן להצטרף, מה שאין כן בסוף הסעודה דעתן להפרד זה מזה, הִלְכָּנוּ צריך לברך כל אחד לעצמו. יש עוד טעם: משום דברכת המזון גם כן מצוה לחלק ולברך כל אחד לעצמו:

האם אפשר לעשות זימון ברמקול?

• כתבו האחרונים: היכא שיש מסיבה גדולה, יש ליתן לברך ברכת הזימון למי שקולו חזק כדי שישמעו כל המְסוּפֵּין. (מ"ב)

ולעניין זימון ברמקול בסעודות שיש בהן קהל גדול, דעת הגרי"ש אלישיב והגרי"פ ישר (וזאת הברכה עמ' 129) שאין לזמן באופן זה, משום שהרמקול אינו נחשב קולו האמיתי של המזמין. אמנם בשו"ת שבט הלוי (ח"י סי' מ) נטה להקל בדבר, שכן עיקר דין זימון נלמד מהפסוק 'כי שם ה' אקרא הבו גודל לאלוקינו', והיינו שאחד קורא לחבריו להצטרף עמו לברכה, ואף ברמקול שאין הם שומעים את קולו האמיתי, מ"מ קריאתו להצטרף ולברך עמו נחשבת קריאה. אכן גם הוא מסיק שלכתחילה יש לזמן ללא רמקול, מכיון שמלשון הא"ר משמע שהמזמין מוציא את השומעים בברכת הזימון, וכל מהדר אחרי המצוות מהדר אחר הדין לכתחילה.

ובשו"ת אגרות משה (או"ח ח"ד סי' צא אות ד), אף שצידד לגבי מגילה והבדלה שיוצא בשמיעה מרמקול למרות שאינו שומע את קולו האמיתי [וכן צידד החזו"א שאפשר שיוצא ידי חובה, כמובא בהערה בשו"ת מנחת שלמה (ח"א סי' ט)], מ"מ לגבי ברכת המזון וקריאת שמע כתב שיש למחות ברוצים לצאת ידי חובה ברמקול.

האם האוכלים במסעדה או בבית מלון צריכים לברך הרחמן הוא יברך את בעל הבית הזה?

• הרחמן הוא יברך את בעל הבית הזה, וקאי על בעל הסעודה. (מ"ב)
ולענין האוכלים במסעדה או בבית מלון, דעת הגרי"ש אלישיב (חשוקי חמד שם) שיש להם לומר 'הרחמן הוא יברך את בעל הבית הזה', אף על פי שהם משלמים לו על הסעודה, שכן אם בעל הבית

לא היה מכין להם את הסעודה, לא היו אוכלים אכילה זו וכספם לא היה משיבוע אותם. אמנם לגבי הברכה המיוחדת שמברך האורח את בעל הבית 'יהיה רצון שלא יבוש' וכו' מבואר לקמן (סי' רא ס"ק ז) שהמשלם על סעודות אינו מברכה.

האם במלון או במסעדה בני משפחה האוכלים בשולחן אחד יכולים להצטרף לזימון עם בני משפחה אחרת האוכלים בשולחן אחר

ולענין האוכלים במסעדה ובבית מלון, בשו"ת מנחת יצחק (ח"ח סי' ח) כתב, שבני משפחה האוכלים בשולחן אחד אינם מצטרפים לזימון עם בני משפחה אחרת האוכלים בשולחן אחר, הואיל ואין קשר ביניהם. ובשם הגר"ש אלישיב מובא (וזאת הברכה שם), שאף אם בני שתי המשפחות שרים זמירות ביחד אינם מצטרפים, מאחר שכל אחד רוצה לשבת בנפרד עם בני משפחתו [אכן, מ"מ אם ירצו לבא לזמן מותרים כמבואר בשו"ע לקמן (סי' קצה ס"א) ובמשנב שם (סי' ב), אולם ראה בביה"ל שם (ד"ה שתי חבורות) שהביא מחלוקת האם רק יכולים להצטרף לחבורה אחרת שיש לה זימון בפני עצמה או גם כשאין בכל חבורה כדי זימון יכולים להצטרף].

האם בחורי ישיבה האוכלים בחדר האוכל, שאוכלים בשולחנות נפרדים, מצטרפים לזימון?

אכן לענין בחורי ישיבה האוכלים בחדר האוכל, כתב בשו"ת מנחת יצחק (שם) וכן דעת הגר"ש אלישיב (וזאת הברכה שם) שעל אף שהם אוכלים בשולחנות נפרדים, מצטרפים לזימון, משום שהם יושבים לאכול על דעת שיצטרפו זה עם זה, וכן דעת הגר"ח קניבסקי (דולה ומשקה) אמנם אם הבחורים מתכוונים שלא להצטרף יחד כגון שיושבים קבוצות קבוצות ואין קשר בין הקבוצות דעת הגר"ש אויערבך והגר"ח פ' שיינברג (וזאת הברכה שם) שאין היושבים בשני שולחנות מצטרפים לזימון, והגר"ש אלישיב (וזאת הברכה שם) הורה שבאופן זה אפשר לסמוך על דעת האגרות משה [הובאו דבריו לעיל (סי' ו) שמועיל גילוי דעת שלא להצטרף. ודעת האור לציון (שם) שאף אם הבחורים יושבים בשולחן אחד כיון שכל אחד נכנס אוכל והולך יתכן שנחשב שלא קבעו יחד, ויזמנו בלא שם אף אם הם עשרה, כיון שמספק אין להוציא שם שמים לבטלה, ואם אמרו הבחורים זה לזה בואו נאכל נחשב לקביעות ויכולים לזמן אף בשם, וכן בסעודות השבת שבהן מקדשים, סועדים ומברכים יחד, מצטרפים לזימון אף לענין הזכרת שם. וראה עוד בדברינו בביה"ל לקמן (סי' קצה ס"א ד"ה שתי)

(משנה ברורה חלק ב הלכות ברכת המזון סימן קצב קצב (עמ' 195-192, וכן מילואים עמ' 36))

הצטרף עכשיו למאות הלומדים בתוכנית הלימוד והמבחנים של 'דרשו'

ב'דף היומי בהלכה'

וכל השאלות יעלמו...

הצטרף כבר עכשיו!

בעמדות 'נדרים פלוס' או במוקד דרשו 02-5609000

סיפור מיוחד אירע בילדותי כשמצאתי פעם שטר כסף בערך גבוה. היה זה ביום שישי, ניגשתי והראיתי את השטר לאבא בשמחה גדולה. אבא פתח בפניי גמרא גדולה, ולמד עמי את המשנה בבבא מציעא (דף יב)

הגראי"ש קרליץ שליט"א על הדרך בה אביו מרן הגאון רבי ניסים קרליץ זצוק"ל הצליח לרומם את חשיבות וייקרת השבת, שנחרת בו לכל חיו

המשנה בבבא מציעא (דף יב) שמציאת קטן לאביו... ולאחר שהסביר לי את כל הנלמד וההלכה הפטיר בנועם: כעת מה אתה אומר, על פי התורה למי הכסף שייך?!

אך כדי להעניק לי תחושת חשיבות, הוסיף ואמר: קח את הכסף שמצאת, ואת רשימת מצרכי השבת שצריכים לקנות היום, אתה תקנה היום את מצרכי השבת, ותקנה גם איזה ממתק מיוחד לכבוד שבת לעצמך... מאותו מאורע למדתי איך בכל דבר צריך לדעת איך נוהגים על פי ההלכה. בנוסף לכך ניתן לראות כיצד בד בבד עם הלכה הוא הצליח לרומם בנו את חשיבות וייקרת השבת, וזה נחרת בי לכל חיי.

שבועיים לא אוכל לבוא לבית הכנסת!

מתוקף תפקידי כרב ביהמ"ד 'הליגמן' נאלצתי להופיע בדיונים המשפטיים בענייניו. באחד הדיונים נשאלתי ממתאי אני זוכר את ביהמ"ד 'הליגמן', השבתי בפשטות: מעת שאני זוכר את עצמי. כשהייתי בן שלוש, פעם הפרעתי מעט בבית הכנסת, אבא ניגש אלי והודיע לי על העונש שמגיע לי: שבועיים לא אוכל לבוא לבית הכנסת! אין לכם מושג איזו ענישה מחנכת היתה זו, כשרק חיכיתי וציפיתי כל העת מתי אוכל לשוב ל'הליגמן' לזכות להתפלל לצידו של אבא...

בימי ילדותנו, היה מצוי שילדים מחליפים ביניהם חפצים, ולאחר מכן לעתים מתחרטים. אבא רצה ללמד להימנע מכך, שהרי המכירה וההחלפה שלהם אין בה ממש משום שהם קטנים, אך מאידך יש לחנך שאם עושים דבר, אי אפשר להתחרט בקלות, וכך ילמדו אחריות מהי. לפיכך אבא היה אומר לנו שהדברים שייכים לאב, ולכן הקטנים צריכים לשאול רשות מאביהם בכל מקרה מעין זה.

(כתבה נרחבת בפנים הגליון. מקור: הרב מ. ברמן יתד נאמן / "זו חשון תש"פ)

בין פעליו הרבים עומד הגראי"ש קרליץ שליט"א בנשיאות מספר ת"תים, ומפקח על התנהלותם. במסגרת זו היה נכנס רבות לדון עם אביו מרן רבי ניסים זצוק"ל בענייני חינוך, והוא נאות לפרוש עצות, הדרכות והנחיות שקיבל ממרן הגר"נ זצוק"ל:

לא אחת, כששאלונו מה עלינו לעשות כדי למנוע את ירידת הדורות, ובפרט בדור האחרון שניכר שינוי מהותי מדורות קודמים, הוא ענה, שבדורות הקודמים ידעו לתת חשיבות וערך לדברים ומושגים נעלים יותר, וככל שידגישו לילדים את המושגים והנושאים החשובים בהמחשת סיפורים ועובדות, כך יגדל הערך בעיניהם בדברים החשובים. והביא דוגמא לכך מרבו מרן רה"י הגרמ"י ליפקוביץ זצוק"ל שנהג למסור בשבת שיעור לתלמידים בקצות החושן וכדומה, וכשהגיע לסברא עמוקה, הוסיף בהטעמה ואמר "אזא סברא, נאר שבת קען מען דאס פארשטיין", [כזו סברא - רק בשבת אפשר להבין]. וכך היה מכניס בתלמידיו הרגשת רוממות וחשיבות התורה. וכך נהג גם אבא בדרך לימודו והראות כל העת את חשיבות וכבוד התורה.

הוא היה חכם הרזים בידעו איך להעיר בצורה חכמה שתתקבל על לב השומעים בחיוך, וכפי שאירע פעם שנסע ברכבו של א' ממקורביו, והלה נהג במהירות גבוהה מדי לטעמו של אבא. אבא פנה אליו בתהייה: "מעניין הדבר שאף אחד לא עוקף אותך בכביש..."

קח את הכסף שמצאת, ואת רשימת מצרכי השבת שצריכים לקנות היום

סיפור מיוחד שלא ימוש מזיכרוני, אירע בילדותי כשמצאתי פעם שטר כסף בערך גבוה. היה זה ביום שישי, ניגשתי והראיתי את השטר לאבא בשמחה גדולה. אבא פתח בפניי גמרא גדולה, ולמד עמי את

העלון מופץ לזיכוי הרבים, אנא הימנעו מקריאה בשעת התפילה וקריאת התורה